Ghennadi Gor[1]

UN MELMOTH ELECTRONIC

Traducerea de Igor Block[2]

---

[1] Геннадий Самойлович Гор (n. 15.01.1907, Verkhneudinsk, Siberia - 06.01.1981, St. Petersburg)
[2] A apărut în limba română în Colecţia „Povestiri Ştiinţifico-Fantastice” nr. 400/15 iulie 1971 şi nr. 401/1 august 1971.

„Toate acestea şi le pot greu lămuri cei ce rămân încătuşaţi de legile timpului, ale spaţiului şi ale distanţelor”

(Honoré de Balzac, Melmoth împăcat[3])

[3] *Melmoth réconcilié,* roman de Honoré de Balzac apărut în 1835.

1.

M-a trezit telefonul.

— Alo! am strigat furios în receptor.

O voce blândă de femeie rosti:

— Mă recunoşti?

— Nu, nu te recunosc.

— Eu te-am recunoscut imediat, deşi nu ţi-am mai auzit vocea de aproape doi ani.

— Dumneata nu puteai să-mi fi auzit vocea acum doi ani.

— De ce, scumpul meu?

Nu i-am răspuns.

— De ce, scumpul meu? repetă ea întrebarea.

— Pentru că atunci vocea mea nu exista.

Femeia izbucni în râs.

— Glumeşti? Vrei să zici că nu ai mai mult de doi ani? Lămureşte-mă. Şi lămureşte-mă totodată de ce mă iei cu „dumneata”?

— Nu a venit încă vremea să dau lămuriri.

Vorbeam pe un ton inflexibil, rece, impasibil, dar ce puteam să fac? Cel mai bine era să pun receptorul în furcă, ceea ce am şi făcut.

Evident, femeia mă confunda cu cineva. Nu putea să-mi fi auzit vocea cu doi ani în urmă. Eu am apărut pe lumea asta abia acum opt luni. Cine sunt eu? Nu ştie nimeni. Toţi îşi închipuie că sunt Nikolai Larionov, un om cu o expresie bizară a feţei. Nimănui nu i-a trecut prin cap că nu sunt câtuşi de puţin om şi că, sub numele de Nikolai Larionov, se ascunde o fiinţă care nu are nici o rudă pe Pământ, nici

printre vii, nici printre morţi.

Familia! Când aud acest cuvânt, parcă mă curentează. Orice om care trăieşte aici are fie strămoşi, fie rude printre contemporani, fiecare a moştenit şi continuă ceva. Printre miliardele de fiinţe care populează Pământul, eu singur sunt liber de orice tradiţie terestră.

Când mă trezesc dis-de-dimineaţă în camera mea de hotel, rămân culcat şi mă gândesc. La ce? Mereu la aceleaşi şi aceleaşi lucruri. Îmi amintesc. Câteodată îmi vine să uit totul şi să mă trezesc cu simţământul că abia m-am născut.

Dar, vai, eu m-am născut nu ieri-alaltăieri. Eu am ce să-mi amintesc. Şi am ce să uit. Memoria mea păstrează întâmplări vechi de mai bine de două sute de ani. Ca, bunăoară, întâlnirea cu Immanuel Kant la Koenigsberg, precum şi şederea mea la Sankt-Petersburg în secolul al XVIII-lea. Nimeni nu ştie că sunt atât de bătrân.

Soarta, ca să mă exprim în limba sumbră a anticilor, m-a pus în nişte situaţii aparte. Eu trăiesc printre oameni fără să aparţin de speţa umană. În secolul al XVIII-lea era mult mai simplu, puteam să mă dau drept contele Cagliostro, acel mag şi vrăjitor dubios, în sfârşit drept diavolul sau satana însuşi. Azi trebuie să stau ascuns şi să tac. Mi-am tot amânat mărturisirea, ziua şi ora în care mă voi înfăţişa la redacţia unuia dintre marile ziare sau la un studio de televiziune şi voi spune:

— Nu sunt drept cine sunt luat... Mă îndoiesc ca unei fiinţe dintr-o altă lume să i se potrivească numele pământean de Nikolai... Larvef! Aşa mi se spunea acolo, dincolo de limitele sistemului vostru solar.

Amânam ziua aceasta dându-mi seama ce va urma după mărturisirile mele. Nu-mi place să fac senzaţie. Dar nu numai pentru că trăiesc sub numele de Nikolai Larionov.

Există şi motive ceva mai importante. În secolul al XVIII-lea, când am vizitat pentru prima oară Pământul, eram nevoit să ascund semnul care mă deosebea mult de oameni: gura mea. Dar o operaţie plastică reuşită a făcut să dispară acest semn distinctiv. Iar oamenii se pot obişnui cu o expresie bizară a feţei.

Nici unul dintre studenţii care studiau acum cu mine la Universitatea din Leningrad nu bănuia că eu port în conştiinţa mea atâta spaţiu şi timp cât nu poate să cuprindă lumea interioară a omului. Nimeni nu-şi dădea seama că prin ochii mei îi priveşte o altă lume, o altă planetă; îi priveşte şi nu încetează să se mire.

Într-o lume străină şi ciudată, tu însuţi îţi apari ciudat şi străin. Uneori aveam impresia că sunt o creaţie artificială, modelul unei fiinţe vii, cu care experimentatorii încercau să realizeze ceva irealizabil; prin intermediul unei singure personalităţi să lege două lumi - Pământul şi Dilneia.

Duceam eu dorul planetei mele? Da, nu ascund că-i duceam dorul. Şi atunci voiam să vorbesc în limba mea, deschideam o cutie şi scoteam o bucăţică de substanţă care cuprindea în ea lumea interioară a Eroii, în lipsa acesteia.

— Eroia, o întrebam, mă auzi?

— Te aud, răspundea substanţa, transformându-se instantaneu în fiinţă, te aud în gând, în sunet, în viaţă.

— Dormeai sau erai trează?

— De ce mă întrebi asta? Ştii bine că aştept, aştept mereu. Aştept când dorm şi aştept când nu dorm.

— Ce aştepţi?

— Aştept să-mi vorbeşti. Noi doi vorbim atât de rar acum! Vorbeşte-mi despre planeta aceea.

— Altă dată.

— De ce tot amâni?

— Nu ştiu, draga mea. Mi-e teamă să nu te mint şi să nu mă mint pe mine însumi. Şi, în afară de asta, îmi place să vorbesc cu tine despre altceva decât despre lucrurile de-aici... Tu mă ajuţi să-mi amintesc.

— Ştiu asta. Dar ceea ce îmi spui mă doare. Oare eu exist numai în trecut? Acum nu mai exist?

Nu i-am răspuns. Ce puteam să-i spun? Ea era aici şi în acelaşi timp nu era. Viaţa ei, înregistrată pe un mic cristal, nu ştia ce înseamnă „aici” şi „acum”. Dar nu era cazul să-i amintesc de toate acestea. De ce? Era atât de sensibilă!

Când dialogul nostru se termină, o puneam din nou în cutie, şi cutia o ascundeam cât mai bine, ca să nu dea de ea femeia de serviciu când va veni să facă curăţenie în cameră.

2.

Uneori mi se părea că visez. Atunci vorbeau cu mine lucrurile. Geamul îmi spunea:

— Eu sunt geamul! Priveşte ce strălimpede e seninul cerului! Şi depărtările. Or, ce poate fi mai îmbietor decât depărtările?

Depărtările! Noţiunea aceasta îmi era cunoscută ca nimănui altcuiva. Depărtarea, spaţiul... Pe tema aceasta am discutat cu Kant în cabinetul său, şi secretarul filozofului, domnul Jachmann, aştepta să se sfârşească discuţia noastră mult prelungită. Dar deocamdată nu trebuia să spun nimănui că l-am cunoscut în persoană pe Kant.

Odată m-a luat gura pe dinainte. Era la un seminar de istorie a filozofiei. Am redat ceea ce mi-a spus Kant atunci, în cabinetul său, vorbindu-mi încet de tot, ca să n-audă

domnul Jachmann. Profesorul Matveev, un mare cunoscător al filozofiei clasice germane, m-a întrerupt:

— Kant n-a spus asta!

— Negaţi acest lucru cu atâta siguranţă, i-am răspuns eu, ca şi când aţi fi fost de faţă la. discuţia noastră.

Pe faţa profesorului a apărut o expresie de extremă nedumerire.

— Mă rog, cum putea el să fi vorbit cu dumneata? Ori nu eşti în toate minţile?

— Scuzaţi, am bâiguit eu, nu m-am exprimat bine.

— Se mai întâmplă, zise condescendent profesorul, dând scurt din capul său cărunt şi alungit.

Condescendenţă... Am observat că studenţii preţuiesc foarte mult această însuşire. Lor li se pare că condescendenţa şi bunătatea sunt unul şi acelaşi lucru. Profesorul Matveev este condescendent. El se consideră de mult un mijlocitor între marii oameni ai trecutului, clasicii filozofiei, şi oamenii de rând, de felul colegilor mei, dornici să se împărtăşească din ideile profunde şi complexe. Această mediere îl şi face condescendent. El se află undeva la mijloc între Spinoza, Kant, Hegel, pe de o parte, şi junii aceştia lipsiţi de experienţă, pe de altă parte. Şi e mulţumit de acest rol de mediator.

De fapt, şi eu sunt un mediator. Dar medierea mea nu mă face condescendent. Dimpotrivă! Sunt nemulţumit de mine, ca şi de situaţia în care mă găsesc. Am impresia că în cele opt luni de când mă aflu pe Pământ am făcut prea puţin.

Hîmokesan, severul comandant al navei şi şef al expediţiei, se pare că mi-a supraestimat posibilităţile. Altul în locul meu ar fi apucat să facă mai mult.

Am mult timp la dispoziţie? Nici mult şi nici puţin. Încă nu

cunosc exact ziua şi ora în care nava noastră, aflată în împrejurimile lui Saturn, va începe să se apropie de Pământ. Încă nu ştiu când va veni ziua aceea în care voi primi ordinul lui Hîmokesan de a-mi declina imediat numele adevărat.

Stau iarăşi la mine în cameră, la geam.

Depărtările şi seninul cerului!

Numai de la geamul hotelului, depărtările arată aşa de blânde şi paşnice. Vârfurile copacilor... Norii... Dar acolo unde nu sunt nici copaci, nici nori, acolo, în vidul nesfârşit al universului, sunt cu totul alte depărtări. Şi depărtările acelea trăiesc şi ele în conştiinţa mea.

Stau la masa de scris şi citesc povestirile lui Cehov. Cehov mă atrage, mă atrage şi mă respinge. În oamenii şi întâmplările înfăţişate de el e ceva ce nu pot înţelege. Viaţa eroilor lui seamănă cu un labirint în care oamenii rătăcesc căutând nu ieşirea, ci ceva încă şi mai încâlcit decât un labirint. Oare să fi fost într-adevăr aşa viaţa la sfârşitul secolului al XIX-lea?

Întorcând fila, rămân o clipă pe gânduri şi mă surprind stăpânit de o dorinţă de neîmplinit. Aş vrea să-mi împărtăşesc impresiile din lectura povestirilor lui Cehov cuiva care nu e aici, severului şi înţeleptului comandant Hîmokesan. De ce lui anume? Pentru că el m-ar ajuta să înţeleg ceea ce nu pot să pricep. Dar Hîmokesan e departe. Şi atunci când ne vom revedea nu cred că vom avea timp să discutăm despre labirintul în care rătăceau oamenii de la sfârşitul secolului trecut.

3.

Mi-am luat un nume străin, zicându-mi Nikolai Larionov, dar am făcut asta nu acum, ci cu mai bine de două sute de ani în urmă, la Koenigsberg, când m-am prezentat acasă la Immanuel Kant. Mi s-a întâmplat atunci ceva interesant: mi-am uitat numele; fireşte, nu numele adevărat, ci pe cel de împrumut. Dar Kant n-a luat câtuşi de puţin în seamă încurcătura în care mă vedeam pus. Îl captivase tema discuţiei noastre pentru că vorbeam despre spaţiu şi timp, şi despre cerul înstelat, al cărui trimis i-am spus că sunt.

Uneori n-am somn noaptea şi atunci contemplu cerul spuzit de stele. Patria mea, draga mea Dilneia, se pierde undeva printre stelele acestea fără număr, şi eu o caut, deşi ştiu că nu-i chip s-o găsesc. E aşa de departe, că e şi greu de imaginat.

Nu e oare de-a dreptul uimitor că Terra are o dublură, o planetă foarte asemănătoare ei, ca şi cum între două surori gemene s-a aşternut un spaţiu rece, străin şi le-a despărţit? Şi atunci când mă copleşeşte tristeţea scot bucăţica aceea de substanţă şi ea stă de vorbă cu mine. Atunci mi se pare că în acest boţ de substanţă sensibilă a încăput toată Dilneia, lumea aceea uriaşă care m-a crescut.

— Eroia, îi şoptesc, mă auzi?

— Te aud, îmi răspunde ea în şoaptă.

Dar aceasta e o şoaptă aparte, neomenească, nepământeană, şi mi se pare că ea vine nu din camera mea şi nici măcar de pe Pământ, ci din Dilneia. Pentru şoapta aceasta nu există nici spaţiu şi nici timp.

— Eşti aici? întreb.

— Dar unde vrei să fiu? Sunt aici. Vorbeşte-mi, scumpule, spune-mi ce faci tu acolo, pe Pământ.

Îi spun cum m-a luat azi gura pe dinainte şi am zis ce nu trebuia. Şi asta la o oră de seminar la universitate!

— Nu cumva ai vorbit în limba din Dilneia? întreabă Eroia.

— Nu, am vorbit ruseşte. Dar, fără să-mi dau seama, am folosit câteva expresii din secolul al XVIII-lea. Adu-ţi aminte că am vizitat pentru prima oară Pământul la sfârşitul secolului al XVIII-lea. Şi mi-au rămas în memorie multe cuvinte ieşite din uz. Unul dintre cei de faţă i-a şoptit altuia: „Are un limbaj ales şi pompos”. Celălalt, mai indulgent, a observat cu o ironie binevoitoare: „E un om bizar. L-a captivat cu totul secolul al XVIII-lea...” Vorbeau foarte încet, dar simţurile noastre sunt mult mai ascuţite decât ale oamenilor. Şi asta uneori mă chinuie. Aflu ce n-ar trebui să ştiu.

— Dacă nu mă-nşel, ştiam că ai cu tine aparatul cu care se pot citi gândurile altora.

— L-am aruncat în apă de pe podul Liteinîi. Acum zace pe fundul Nevei.

— L-ai scăpat?

— Nu, l-am aruncat. Nu vreau să citesc gândurile altora. Am renunţat la acest avantaj faţă de oamenii de pe Pământ. Oamenii aceştia îmi plac, Eroia.

— Dar tu lor?

— Asta n-o ştiu.

4.

Sună telefonul.

— Alo! zic, ridicând receptorul.

Mă alintă o voce de femeie:

— Mă recunoşti?

— Nu, nu te recunosc.

— Ce-i cu tine, Nikolai? De ce nu mă recunoşti? Eu sunt Vera! Vera Vasilieva.

Îmi încordez memoria, încerc să mi-i amintesc pe toţi cei cu care am făcut cunoştinţă în cele opt luni de când mă aflu pe Pământ. Vera Vasilieva? Nu, nu-mi amintesc de cineva cu acest nume.

— Eu sunt Vera! Vera! stăruie vocea aceea blândă de femeie. Nu se poate să mă fi uitat. Trebuie să ne vedem. De ce taci?

— Nu ştiu, răspund şovăind. Îmi amintesc de toate cunoştinţele mele...

— Trebuie să ne vedem, insistă vocea. Trebuie! Mă aflu aproape. Coboară. Te aştept în hol, lângă chioşcul de ziare.

— Cobor imediat.

Îmi scot pijamaua şi-mi pun costumul. Mâinile mele se zoresc. De ce i-am promis? Dar trebuie odată să lămurim lucrul ăsta! Se pare că am un tiz, iar vocea lui se aseamănă cu a mea.

După trei minute mă aflu în hol. Lângă chioşcul de ziare stă o tânără. Mă priveşte, şi pe faţa ei desluşesc un zâmbet.

— Acum mă recunoşti? mă întreabă.

— Nu, nu te recunosc.

— Doar nu puteam să mă fi schimbat atâta într-un an şi jumătate! Nikolai, tu glumeşti, nu?

— Nu, nu glumesc. Acum sunt eu mirat. Mă numesc Nikolai Larionov.

— Ştiu. Dar nu se poate să mă fi uitat. Eşti bine sănătos, scumpule?

Ochii necunoscutei mă privesc cu o expresie de îngrijorare, la care se adaugă spaima şi speranţa.

— Ce s-a întâmplat?! N-a trecut decât un an şi jumătate de când ne-am văzut ultima oară. M-ai condus când plecam în Arctica. N-a trecut de-atunci decât un an şi jumătate, şi tu, Kolia, te uiţi la mine aşa ca şi când m-ai vedea pentru

prima oară.

— Pentru prima oară, zici? Păi chiar aşa şi este. Acum un an şi jumătate eu nu eram aici.

— Dar unde erai?

Simt că nu pot ocoli răspunsul:

— Acum un an şi jumătate eram departe.

— Unde? întrebă fata abia auzit.

— În împrejurimile lui Saturn, am răspuns eu la fel de încet.

Fata păli. Nu ştiu de ce a pălit aşa. S-a făcut albă la faţă. Apoi s-a întors şi s-a depărtat. Mergea fără să întoarcă capul şi fără să se grăbească, ca pe întuneric. Îşi închipuia, cred, că am înnebunit. Nu voiam şi nu puteam să intru în amănunte. Nu era încă momentul. Dar cât aş fi vrut să strig în urmă-i: „Întoarce-te! Nu pleca! Să ştii că nu ţi-am spus ceea ce era mai important”.

Nu, nici nu putea fi vorba să-i spun ceea ce era mai important.

Revenit în cameră, o vreme m-am tot plimbat dintr-un colţ în altul. Va să zică am o dublură? Bineînţeles, fata era sigură că mă cunoaşte. Ce situaţie stupidă! A naibii de idioată! Ce-i de făcut? Să-i împărtăşesc taina mea? N-am dreptul s-o fac. Va veni vremea în care va afla cine sunt. Dar vremea asta nu va veni atât de curând. Dar, chiar dacă i-aş mărturisi, oare m-ar crede? Mărturisirea mea ar putea s-o ucidă. Ar crede că iubitul ei a înnebunit. Ciudat e altceva, şi anume că a coincis nu numai numele, dar şi înfăţişarea. Mi-am luat, se vede, un nume de împrumut, fără să ştiu că acest nume îi aparţine altuia... Nikolai Larionov... S-ar putea ca pe Pământ să fie zeci de oameni cu acest nume. Dar faţa mea nepământeană seamănă grozav cu faţa unui pământean... Ei bine, asta e, într-

adevăr, enigmatic şi inexplicabil.

5.

Pe perete e un afiş care anunţă că azi se va ţine o conferinţă publică: „Fiinţele înzestrate cu raţiune de pe alte planete”.

Merg şi eu, chiar acum, la această conferinţă. De ce? Nu cumva ca să dau în vileag ignoranţa conferenţiarului? Nicidecum. Pur şi simplu vreau să compar fantezia cu realitatea, ficţiunea cu faptul autentic. Şi în afară de asta să mai încerc o dată captivantul şi puternicul simţământ al ispitei, cu care va trebui să lupt, încordându-mi toată puterea de voinţă. Şi dacă n-am să mă pot stăpâni, am să mă ridic şi am să spun:

— Greşiţi, dragă profesore. Fiinţele înzestrate cu raţiune de pe alte planete nu trebuie, din punct de vedere morfologic, să arate neapărat ca nişte monştri.

— Ce dovezi ai dumneata, tinere, în sprijinul acestei afirmaţii? va întreba conferenţiarul, zâmbind ironic.

— Ce dovezi? Bunăoară, eu însumi. Nu veţi contesta, sper, că sunt înzestrat cu raţiune, nu? Or, eu m-am născut în altă parte decât pe Pământ.

În ciuda vârstei mai mult decât respectabile şi a unei experienţe de invidiat, am în mine multă vanitate juvenilă. Oare nu ea mă îndeamnă să merg la această conferinţă?

Aula e plină până la refuz. Am găsit anevoie un loc. În stânga mea stă un bătrân octogenar, în dreapta - o studentă. Bătrânul îşi mângâie barba venerabilă şi-mi aruncă o privire indulgentă. Îmi zic: „Ehe, moşule, dumneata eşti mai tânăr ca mine cu câteva sute de ani, aşa că n-are rost să te mândreşti cu barba asta de patriarh”.

În ochii studentei arde dorinţa de a cunoaşte necunoscutul.

— După cât se pare, vă interesează mult lumile îndepărtate...

— Dar pe dumneavoastră?

— Pe mine, nu. Pe mine mă interesează mai mult bătrânul nostru Pământ, cel atât de inteligent.

— Atunci de ce aţi mai venit la această conferinţă?

— Ca să-l îndrăgesc şi mai mult pe acest moşneag. Dar dumneavoastră?

— Vreau să mai aflu câte ceva despre fiinţele înzestrate cu raţiune de pe alte planete.

— Am înţeles. Ei bine, imediat ni se va vorbi despre ele.

Conferenţiarul a urcat la tribună. Avea o faţă inteligentă, dar distantă, mai degrabă faţa unui actor decât a unui savant. Iar pe chipul său stăruie acea expresie de importanţă şi aplomb proprie numai actorilor, pe care am observat-o nu o dată şi pe Pământ, şi la noi, pe Dilneia. Vorbeşte într-un fel elegant, cu o dicţiune voit aleasă. Iar în vocea lui, în felul cum rosteşte cuvintele se desluşeşte o nuanţă de lene şi de oboseală ascunsă, ca şi cum i s-a cam făcut lehamite de Cosmos şi de problema asta (cu care e demult „per tu”), aşa cum i s-a acrit unui actor de viaţa altcuiva pe care a înfăţişat-o de o sută sau de o mie de ori pe aceeaşi scenă.

A vorbit despre biopolimeri, a spus că universului îi place să repete şi să se repete, măcar şi numai pentru că dispune de atâta timp şi de atâta spaţiu. Această observaţie mărturisea că el, conferenţiarul, nu acceptă să se lase pradă unui entuziasm naiv, de care căuta să ferească şi auditoriul, ci voia să dea de înţeles că, intrând în esenţa problemei, ne paşte monotonia infinitului. A rostit cuvântul

„infinit” cu atâta eleganţă şi cu atâta facilitate, ca şi când ar fi vrut să schimbe cu intonaţia vocii sale această noţiune cam înfricoşătoare, s-o mai îmblânzească. Ceea ce a produs o puternică impresie nu numai asupra octogenarului şi a studentei, ci, mărturisesc, chiar şi asupra mea, care îmi făcusem o imagine mult mai concretă despre infinit decât conferenţiarul însuşi.

„Ai talent, nimic de zis - m-am gândit eu. Dar despre fiinţele înzestrate cu raţiune de pe alte planete nu ştii, dragul meu, cu mult mai mult decât moşul acesta credul”.

Dar numaidecât am fost pedepsit pentru aprecierea aceasta nu tocmai respectuoasă, am fost pedepsit întocmai ca un băiat neascultător. Conferenţiarul a rostit în treacăt un cuvânt straniu, nemărginit de bine cunoscut mie şi cu totul imposibil de a fi auzit aici, pe Pământ. I-a dat glas acestui cuvânt încet de tot, aproape în şoaptă:

— Dilneia...

Deodată am simţit că mă sufoc, ca şi când toate acestea s-ar fi petrecut nu aievea, ci în vis. Nu putea el să fi pronunţat acest cuvânt. Nici un suflet de pe Pământ nu ştie de existenţa Dilneii afară de mine şi de boţul acela inform de substanţă, ascuns într-o cutie. Probabil că mi s-a părut. Mă aplec spre studentă şi o întreb:

— A spus ceva de Dilneia?

Studenta se strâmbă:

— Mă deranjaţi...

— Scuzaţi... A spus sau nu?

— Despre ce?

— Despre planeta Dilneia?

— Nu, n-a spus nimic.

Mă întorc spre bătrân. Moşul nu aude bine. Aproape că strig în urechea lui năpădită de puf:

— A spus ceva de Dilneia?

— A spus, răspunde bătrânul, cu un surâs care mi s-a părut deplasat.

„Ei asta-i bună! îmi zic. Lasă-te de astea! Studenta are dreptate, conferenţiarul n-a spus nimic”.

Conferenţiarul, jucându-şi vocea, aduce iar vorba despre polimeri, despre acizii nucleici şi despre „memoria” chimică ce stă la baza organizării tuturor fiinţelor vii.

Are nu numai o voce, dar şi nişte mâini de artist. Ţinând creta cu degetele lui lungi, scrie pe tablă o formulă, pentru ca, apelând la semne matematice convenţionale, impasibile, exacte şi independente de „eul” nostru, să lămurească auditoriul asupra esenţei materiale a vieţii...

Îmi zic, aproape şoptindu-mi: „Ehe, cunoştinţele tale despre activitatea celulei vii, informaţiile tale despre «memoria» moleculară au rămas în urmă cu vreo cinci sute de ani”. Şi conferenţiarul îmi pedepseşte din nou insolenţa. Nu cumva o fi un telepat de-mi citeşte gândurile de la distanţă? Din nou pronunţă acel cuvânt care e cu neputinţă să iasă din gura lui. Zice:

— Dilneia.

O întreb din nou pe studentă:

— A zis ceva despre Dilneia?

Studentă mă priveşte mirată, după care răspunde furioasă:

— Mai bine să ascultăm ce spune conferenţiarul.

— Să ascultăm.

Ascult cu atenţie. Iarăşi lucruri perimate, vechi de sute de ani, din domeniul biofizicii şi al biochimiei. Îmi zic: „Larvef, te-i fi sculat azi întors pe dos! Vezi bine, ce vină are Pământul că viaţa de pe el e mai tânără decât cea de pe Dilneia? Dacă ai venit aici, stai frumuşel, ai răbdare şi

ascultă”.

Mă uit la tribună şi parcă nu prea mă simt în apele mele. Făcând o pauză pe care n-am putut s-o prevăd, conferenţiarul mă priveşte. Mă priveşte şi surâde. Surâsul lui are ceva misterios, şi cuvintele pe care le rosteşte apoi de o manieră intimă, încet, dar distinct, parcă adresându-se nu sălii, ci numai mie, îmi întăresc bănuielile.

— Sunteţi de acord, dumneavoastră, întreabă el deodată, că locuitorii Dilneii au un mod de a gândi cu totul altfel decât noi, pământenii?

A dat cuvântului „dumneavoastră” o intonaţie aparte, subtilă, ceea ce i-a imprimat un sens puţin bizar, parcă afirmând, în pofida faptelor, că în sală se află numai două persoane: el şi eu. El şi eu. Şi el se adresează „eului” meu, „eului” meu autentic, şi nu aceluia care se dă drept Nikolai Larionov.

Nikolai Larionov tace. Tace şi „eul” meu autentic, nu se trădează. Bătrânul de-alături mă priveşte uimit. Se uită la mine şi studenta, parcă dându-şi seama că această conferinţă s-a transformat într-un dialog între conferenţiar şi un tânăr cu aspect ciudat, cu o faţă a cărui expresie se schimbă mult prea repede şi mult prea des.

Eu tac, tac şi mă gândesc îngrijorat de unde o fi ştiind el de Dilneia şi de mine, căci nu e decât un conferenţiar. Sau poate e un telepat şi acum îmi citeşte gândurile cele mai intime ca dintr-o carte deschisă...

Ei bine, nu, n-a fost decât un artificiu oratoric. Acum conferenţiarul nu se mai uită la mine, ci la bătrânul de lângă mine. Să fi vorbit oare, într-adevăr, despre Dilneia? Mă îndoiesc. Se pare că a vorbit nu el, ci starea mea de anxietate.

Şi totuşi, la sfârşitul conferinţei m-am dus la conferenţiar,

în jurul căruia se strânsese lumea, şi l-am întrebat discret:
— Mi s-a părut că aţi vorbit despre Dilneia.
Îmi răspunse râzând:
— Nu vi s-a părut. Am vorbit într-adevăr despre planeta aceasta îndepărtată.

6.

Conferenţiarul avea, fireşte, un nume. Gustav Pavlovici Tuniavski - aşa îi zicea. Astrobiolog şi scriitor. Două specialităţi, dacă nu punem la socoteală şi o a treia: popularizarea ideilor ştiinţifice şi tehnice. Am găsit o scurtă prezentare a vieţii şi activităţii lui în două enciclopedii: într-una cosmică şi în alta literară. Acum ştiam când şi unde s-a născut, în ce an a absolvit facultatea de cosmologie a Universităţii din Leningrad, când şi-a publicat primul articol, dar nu aflasem ceea ce era mai important: de unde ştia el de existenţa Dilneii?

Toate zilele acestea m-am gândit într-una la el, la omul acesta enigmatic. Oare să fie om? Oamenii nu pot să ştie ceva ce le depăşeşte experienţa şi posibilităţile ştiinţei contemporane lor. Dar dacă nu e om, atunci ce e? Un locuitor al Dilneii, ca şi mine? Nu, este exclus. Numai eu singur, depăşind spaţiul şi timpul, am reuşit să ajung pe Pământ. Asta în primul rând, iar în al doilea rând el avea o înfăţişare cu totul şi cu totul pământeană. Era frumos, judecând după noţiunile despre frumuseţe ale pământenilor. Poate chiar mult prea frumos pentru un savant şi un scriitor. Am mai spus că avea o înfăţişare de artist. Avea şi gura omenească, pământeană. N-am observat la el vreo urmă de operaţie plastică. Dar de unde putea el să ştie ceea ce alţii nu ştiau?

Răspunsul la această întrebare trebuia să-l capăt imediat şi chiar de la el. Şi totuşi amânam de la o zi la alta vizita pe care urma să i-o fac. Mai înainte de a mă duce la el trebuia să-i studiez lucrările. Bibliograful cibernetic de la biblioteca universităţii mi-a dat toate informaţiile de care aveam nevoie. Obţinând cărţile comandate, m-am pus pe citit. După ce dădea o serie de informaţii reale despre Marte şi biosfera lui, autorul îi oferea cititorului ipoteze dubioase şi presupuneri naive despre făpturile înzestrate cu raţiune ale universului. Mult mai interesante erau povestirile lui ştiinţifico-fantastice. Dar, din păcate, el a scris mult prea mult pentru ca să-i pot citi toată opera.

Nu voiam să mai amân întrevederea aceasta. I-am telefonat, recomandându-mă, fireşte, nu cu numele de pe Dilneia, ci cu cel de pe Pământ, împrumutat de la oameni.

— Larionov? întrebă el. Nikolai? Bine, Nikolai, va trebui, după cum văd, să-mi amân toate treburile dacă insişti aşa de mult. Crede-mă, sunt foarte ocupat.

— Immanuel Kant era şi el un om foarte ocupat şi cu toate acestea… N-am mai terminat fraza, dându-mi seama că iar m-a luat gura pe dinainte.

— Kant? întrebă el. Immanuel? Ca să-ţi spun drept, pe mine unul nu prea mă interesează ideile lui Kant. De altfel, nici nu sunt filozof. Sper că insişti atât de mult să ne vedem nu din cauza lui Kant.

— Nu, nu din cauza lui Kant. Am motive mult mai importante şi mai puţin abstracte.

— Mă faci curios. Ce motive, dacă îmi dai voie să te întreb?

— Am să vi le spun atunci când ne vom vedea.

— Bine, zise el. Te aştept mâine la patru.

7.

Nici până acum nu pot să-mi iert că m-am dus la Tuniavski fără a fi citit mai înainte toate povestirile lui ştiinţifico-fantastice. Atunci nu m-aş fi pus într-o situaţie ridicolă. Dar el a scris mult prea mult, iar eu eram mult prea grăbit să mă văd cu el, eram grăbit să lămuresc problema care mă frământa. E drept, aş fi putut să apelez la serviciile automatului de la bibliotecă publică, care prezenta referate după subiectele cărţilor. Dar încetasem să-i mai acord credit după ce am citit **David Copperfield** şi **Însemnările clubului Pickwick** şi le-am confruntat cu fabulaţia concisă şi lipsită de umor pe care mi-a prezentat-o în prealabil automatul.

Nu întâmplător amintesc aici de operele lui Dickens. Venind la Tuniavski, parcă m-am văzut în calmul şi idilicul secol al XIX-lea. Dintr-o toană bizară sau din cine ştie ce alt motiv, scriitorul fantast şi totodată astrobiolog s-a instalat într-o casă veche, semănând cu un muzeu de etnografie. Deschizând uşa, păşeai nu numai în locuinţa gazdei, dar şi în tihnitul secol al lui Dickens. Exact în clipa în care am intrat, o veche pendulă a început să bată ora. Bătea ora melodios, rar, de parcă n-ar fi măsurat timpul, ci ni l-ar fi restituit.

— A, Nikolai! mă întâmpină Tuniavski, ca şi cum m-ar fi cunoscut de mic copil. Ia loc! Fumezi ? Pot să-ţi ofer o havană excelentă.

Mobilierul din cabinet era vechi. M-am aşezat într-un jilţ de o moliciune neobişnuită, care mă predispunea la lene. În perete era atârnat un tablou cu un peisaj la fel de tihnit şi idilic, care parcă te chema în trecut. Mi-am zis: „Ehe, nenişorule, da' văd că eşti cu totul altfel decât mi te

închipuiam. Scrii despre viitor, dar trăieşti în trecut”.

— Într-o atmosferă tihnită, provincială ca aceasta, e mai uşor să visezi la viitor decât în cabina unei cosmonave sau pe magistralele subterane, unde precumpăneşte viteza. Un vis cutezător are nevoie de contrast.

— Tot ce se poate, i-am răspuns.

Urmă o pauză. Am profitat de ea ca să întreb:

— Ce ştiţi dumneavoastră despre Dilneia?

Tuniavski râse.

— Şi mult şi puţin. Dar de ce te interesează aşa de mult o planetă fictivă?

— La fel de bine aş putea şi eu să spun despre Pământ că este o ficţiune. Dar m-ar crede numai cineva care nu l-a văzut niciodată.

— Ce vrei să spui cu asta, Nikolai? Nu prea te înţeleg. Ceea ce ştim noi doi despre Pământ ştim nu dintr-o povestire ştiinţifico-fantastică, pe câtă vreme dumneata ai aflat de Dilneia citind nuvela mea **Peregrinul Larvef**.

— **Peregrinul Larvef**? Aţi scris dumneavoastră o nuvelă cu acest titlu? N-am citit-o.

Pe faţa lui Tuniavski apăru o expresie de nemulţumire.

— N-ai citit-o? Nu te-ai ostenit s-o citeşti? Atunci de ce naiba mă mai întrebi de Dilneia asta inexistentă? Tot ce am vrut şi am putut să spun despre ea am spus în nuvela mea.

— Am s-o citesc neapărat. Mă miră însă că stăruiţi în a o considera o ficţiune.

— Eu am născocit-o.

— Vă asumaţi o sarcină prea mare. Dacă mă gândesc bine, aş putea chiar să mă supăr. Închipuiţi-vă că eu aş veni la dumneavoastră şi v-aş spune că eu am născocit Pământul. Cred că v-aţi supăra pe mine.

— Eu unul m-am născut pe Pământ, aici trăiesc.

— Şi eu m-am născut pe Dilneia! Aveţi ceva împotrivă?

Tuniavski râse, de data aceasta sincer, fără să pozeze.

— Dimpotrivă! Ba chiar mă flatează ca scriitor. Dar în afară de mine mai există bunul simţ, logica. Or, logica nu prea e de acord cu ceea ce spui dumneata.

— Fiţi pe pace. Logica nu va fi afectată. Ceea se spun eu este o realitate. Şi cum ar putea bunul simţ să obiecteze împotriva unei realităţi evidente?

— Evidente? Tuniavski dădu din umeri. N-am mai auzit încă o remarcă atât de măgulitoare. Eu am descris într-un chip atât de convingător Dilneia încât dumneata ai luat-o drept o realitate la fel ca şi Pământul.

— N-am citit nuvela dumneavoastră. Din păcate, n-am citit-o. Deocamdată nu pot să apreciez exactitatea descrierilor dumneavoastră. Dar îmi amintesc mult prea bine de Dilneia. Pentru că m-am născut pe această planetă.

Tuniavski mă privea fără a-şi ascunde simţămintele pe care le încerca în clipa aceasta. Privirea lui exprima nedumerirea, neîncrederea, bănuiala că cineva vrea să-l prostească. Am citit toate acestea pe faţa lui.

— Care va să zică aşa, zise el, ridicându-se. Dumneata zici că te-ai născut pe o planetă născocită de mine, da? E amuzant! Dă-mi voie, în acest caz, să te ating, ca să mă conving că nu eşti o fantomă, ci o realitate.

Îşi întinse degetele lungi şi fine şi mă ciupi, ba încă destul de dureros.

— Da, eşti o realitate. Totuşi, ce te-a făcut să vii aici?

— Aceeaşi întrebare mi-a pus-o şi Immanuel Kant. E drept, într-o formă mai delicată. Dar dacă la Kant m-am dus ca să discut despre unele probleme de gnoseologie, la dumneavoastră am venit din cu totul alt motiv. Am venit să vă întreb de unde aţi căpătat informaţii despre Dilneia.

— Ţi-am răspuns o dată. Dilneia este o născocire de-a mea. Ea există numai în mintea mea şi în conştiinţa cititorilor care mi-au citit nuvela **Peregrinul Larvef**.

— Am să citesc neapărat această nuvelă.

— S-o citeşti. E destul de captivantă.

— Am s-o citesc. Spuneţi-mi, are la bază ceva material faptic?

— Nu, totul e ficţiune.

— Stăruiţi să susţineţi asta? La ce bun? Ca să ştergeţi toate urmele? Vă închipuiţi poate că eu am să cred că Dilneia e o ficţiune când eu însumi sunt de-acolo?

— Dar ţi-ai declinat identitatea! Dumneata eşti Nikolai Larionov...

— Acolo mi se spunea altfel. Eu mă numesc Larvef.

În ochii ironici ai lui Tuniavski se ivi ceva ca o licărire de spaimă, dar dispăru numaidecât, după care îi luă locul o expresie de compasiune.

— Bine, bine! zise. Te cred! Te cred! Dumneata trebuie să te odihneşti, să mai schimbi aerul. Ai ieşit de mult din spital? Ai avut un şoc nervos, da?

— Greşiţi. Sunt perfect sănătos. Mă rog, văd că nu credeţi ce vi se spune, dar nu aveţi nici un temei să nu daţi crezare faptelor.

Şi zicând acestea, am scos din buzunar cutia aceea, am luat boţul de substanţă şi l-am pus pe masă.

— Eroia, am zis încet de tot, mă auzi?

— Te aud, a răspuns ea. Ce doreşti, scumpule?

— Aş vrea să vorbeşti cu omul acesta, să-i spui cine suntem noi şi de unde am venit. Dânsul caută să mă încredinţeze că noi doi suntem o născocire de-a sa.

Eroia nu s-a lăsat mult rugată. A început să turuie, de parcă s-ar fi săturat să mai ţină ascunsă taina noastră.

8.

Mai târziu, în camera mea de hotel, eu şi cu Eroia ne-am amintit nu o dată de acest episod. Nu, scriitorul s-a dovedit a nu fi la înălţime. Pur şi simplu s-a speriat, s-a speriat aşa cum se speriau oamenii din secolul al XVIII-lea, care credeau în existenţa unor forţe rele de pe tărâmul celălalt. De spaimă şi-a pierdut darul elocinţei şi simţul umorului. De altminteri, poate fi el condamnat pentru asta? Ce, Herbert Wells, bunăoară, nu s-ar fi pierdut cu firea dacă s-ar fi pomenit cu vizita omului invizibil sau cu aceea a Călătorului, venit din viitor cu maşina timpului?

S-a făcut alb la faţă şi a căzut în fotoliu. Am trebuit să scotocesc prin mica lui farmacie, să caut picături de valeriană şi validol. Din păcate nu aveam cu mine medicamente din Dilneia, care l-ar fi făcut să se simtă imediat excelent.

Când şi-a venit în fire, a deschis un ochi (celălalt, nu ştiu de ce, a rămas închis) şi a aruncat cu ochiul acesta o privire circumspectă la celălalt capăt al mesei, unde adineauri se afla boţul s-o ascund pe Eroia în cutie, iar cutia s-o fac să dispară mai repede.

— Cine eşti dumneata? m-a întrebat Tuniavski.

— Aceeaşi întrebare mi-a pus-o şi Immanuel Kant, i-am spus eu abia auzibil.

— Kant nu ţi-a pus o astfel de întrebare.

— De unde ştiţi? Dumneavoastră n-aţi fost de faţă.

— Episodul acesta l-am născocit eu.

— Perfect. Deci toate sunt la locul lor.

— Aşadar, n-a fost nimic? Înseamnă că numai mi s-a părut?

— Vi s-a părut, i-am răspuns.

— Şi totuşi cine eşti dumneata?

— Un personaj dintr-o nuvelă a dumneavoastră. Asta vă convine?

Tuniavski a râs. De data asta a izbucnit într-un râs vesel.

— Fie şi aşa. Nu vreau să-mi bat capul încercând să desfac nodul acesta. Dar de ce te-ai ridicat? Vrei să pleci?

— La revedere, i-am zis.

Tuniavski n-a căutat să mă reţină.

La mine în cameră eu şi cu Eroia ne-am adus de multe ori aminte de întâmplarea aceasta. Într-adevăr, Tuniavski era un pământean. Şi era sincer. S-a mirat într-adevăr şi nu m-a crezut că eu sunt Larvef. Aşadar, şi Dilneia, şi eu, şi Eroia suntem o născocire de-a lui. Dar este cu neputinţă să crezi într-o asemenea coincidenţă a ficţiunii cu realitatea. Ca atare, el caută să ne prostească. În ce scop?

Oricât ar părea de curios, Eroia, Eroia cea artificială, ea însăşi o enigmă între enigme, nu putea suporta enigmele.

— Trebuie să lămureşti asta, Larvef, îmi zise.

— Ce anume?

— De unde cunoaşte el taina noastră.

— El spune că toate astea au fost născocite.

— Bine, dar tu îl crezi încă şi mai puţin decât mine.

— Să nu ne pripim. Mai devreme sau mai târziu o s-o aflăm. Acum însă am să-ţi citesc cu glas tare nuvela lui, **Peregrinul Larvef**, pe care am luat-o azi de la bibliotecă.

I-am citit toată seara. În răstimpuri ea mă întrerupea.

— Bine, dar aşa ceva nu s-a întâmplat. Nu ştiu, dar eu una nu-mi aduc aminte. Tu îţi aminteşti, Larvef?

— Probabil că lucrurile despre care vorbeşti tu au fost inventate pentru a face nuvela mai captivantă, în rest totul e redat exact. Ce părere ai, Eroia?

— Am impresia că el a trăit în fiecare dintre noi. Ascultă

ce vorbeam, ne citea gândurile. Nu ţi se pare, Larvef, că asta vine în contradicţie cu logica?

Fără să vreau am surâs. Ei bine, dacă Eroia vorbeşte de logică înseamnă că, într-adevăr, ceva nu e în regulă. Am lăsat întrebarea ei fără răspuns.

— Citeşte mai departe, zise ea, poate că la urmă vom găsi o explicaţie a acestui fapt teribil.

Am citit nuvela până la capăt. Dar finalul ei nu ne-a risipit îndoielile. Dimpotrivă, le-a sporit. Încercam un simţământ necunoscut până atunci de pe urma faptului că viaţa mea de pe Dilneia era descrisă într-o carte de pe Pământ. Părea că trăiam şi nu trăiam, că eram aici şi totodată eram implantat într-o naraţiune străină mie şi parcă deplasat într-un alt plan de existenţă, încă şi mai bizar.

Ei bine, cu asta nu eram de acord. Nu mă îndoiam câtuşi de puţin că sunt o realitate, şi faptul că, am devenit obiectul fanteziei dezlănţuite a scriitorului Tuniavski nu trebuia să lezeze sentimentul propriei mele demnităţi. În definitiv, dincolo de acest fenomen aparent iraţional se afla poate o esenţă absolut raţională. Telepatia, această ştiinţă veche şi totodată tânără, era şi pe Dilneia, şi pe Pământ încă în stare embrionară. Coincidenţa dintre ficţiune şi realitate se explica, probabil, prin talentele telepatice ale lui Tuniavski, care a ştiut să depăşească timpul şi spaţiul cu un fel de al şaselea simţ, încă nedescoperit de ştiinţă. Aşa gândeam eu după ce citisem cartea dedicată persoanei mele. Dar asta nu i-am spus-o Eroii, acelui boţ de substanţă informă. Afară de asta, ea stătea deja în cutie, cufundată în acea stare de absenţă care se potrivea mai bine esenţei ei, esenţă mai degrabă a unei substanţe decât a unei fiinţe.

9.

Pe stradă, o bătrânică mi-a zâmbit cu multă amabilitate şi m-a întrebat:

— Tinere, spune-mi, te rog, cât e ora?

— Cinci şi jumătate, i-am răspuns.

Bătrânica m-a mai privit o dată, poate invidiindu-mi tinereţea, şi şi-a văzut de drum, mişcându-şi agale picioarele reumatice şi amintindu-şi cu melancolie de trecut şi de tot ce-a fost odată. Ţinea minte ce-a fost cu zece ani în urmă, şi cu douăzeci, şi cu treizeci, şi cu patruzeci, şi chiar cu cincizeci. Nu mă îndoiesc, toate acestea i se păreau că s-au petrecut demult de tot. Ea nici nu bănuia însă că ele s-au petrecut mai ieri, şi că tânărul pe care l-a oprit din drum îşi amintea întâmplări vechi de două sute, de două sute cincizeci, ba chiar de trei sute de ani. De fapt, şi asta a fost, ca să zic aşa, mai ieri. Mă rog, ce este timpul? Întrebarea asta i-am pus-o cândva lui Immanuel Kant. Şi Kant m-a întrebat dacă nu pot să-i pun întrebări mai uşoare.

Ieri am vorbit cu profesorul Tihomirov. E istoric şi se pare că-şi iubeşte mult obiectul.

— Un istoric, mi-a spus el gânditor, e de fapt **Melmoth Peregrinul**, care trăia simultan în câteva epoci.

— Cine e acest Melmoth?

— Eroul romanului cu acelaşi titlu al lui Maturin, un fel de anti-Faust, un om care şi-a vândut sufletul diavolului pentru dreptul de a afla veşnic ce e nou şi de a nu uita nimic. **Melmoth Peregrinul**. Cum, n-ai auzit de acest roman? E un roman pe care îl aprecia mult Puşkin şi îl iubea mult Balzac, care i-a scris chiar o continuare…

— Ei bine, eu sunt acest Melmoth al dumneavoastră, i-am zis.

Dar profesorul, cufundat în gândurile sale, nu m-a auzit.

Tihomirov mă simpatiza. Mă evidenţia printre colegii de

an. Cunoştea bine secolul al XVIII-lea, dar eu îl cunoşteam mai bine. Memoria mea păstra nu numai ceea ce reflectau cărţile, dar şi epoca vie. Când mergeam pe Nevski sau pe Liteinîi, vedeam nu numai clădirile moderne din sticlă, dar şi casele care au stat cândva pe locul acesta. Îmi venea nu ştiu cum când mă uitam la copacii din Parcul de Vară. Pe atunci erau nişte puieţi. Fără să vreau, am rostit câteva cuvinte pe care n-ar fi trebuit să le rostesc.

— Ce este timpul? am întrebat.

Tihomirov râse, după care spuse:

— La această întrebare ar putea da un răspuns exhaustiv numai Melmoth. El cunoştea enigma timpului şi taina stăpânirii lui.

— Şi eu sunt un Melmoth, am zis încet, sperând că Tihomirov nu mă va auzi.

Dar el m-a auzit şi s-a uitat la mine mirat.

— Dumneata? N-aş zice. Ai o faţă de om lipsit cu totul de orice experienţă. Când mă uit la dumneata, mi se pare că abia ai venit pe lume. În ochii dumitale se reflectă o mare ignoranţă, o lipsă totală de cunoştinţe, proprie numai nou-născuţilor. E drept, nu întotdeauna. Îmi amintesc că la un examen, când te-am întrebat despre Ecaterina a II-a, despre curtea ei, despre felul cum arăta Petersburgul, te-ai dovedit a fi aşa de bine informat încât pur şi simplu am rămas uimit... Dar să revenim la Melmoth. Ei bine, Melmoth acesta se încovoia sub povara cumplită a experienţei sale şi a experienţei istorice. Memoria lui era supraîncărcată şi inima istovită de abundenţa de evenimente. Cine te vede pe dumneata n-ar putea zice că eşti împovărat de experienţă. Judecând după cele ce spui, ai vrea să fii un Melmoth, nu?

— Nu ştiu, am răspuns. Încă nu mi s-a făcut chiar aşa

lehamite de mine însumi ca să doresc trăirile şi să invidiez experienţa altora.

10.

Sentimentul că sunt un vizitator dintr-o altă lume nu mă părăseşte nici aievea, nici în vis. Când merg pe stradă trag cu urechea la ceea ce spun trecătorii. Aş vrea să pătrund în viaţa lor, să înţeleg sensul celor ce spun ei, ba mai mult decât atât, să sesizez ritmul acela neînţeles şi inegalabil al existenţei umane terestre, care nu conteneşte să-mi stârnească uimirea.

Unde merg oamenii aceştia? Merg oare acasă sau abia au plecat de-acasă? Ce-ţi pasă ţie? Oare nu e tot una? Şi tu eşti un simplu trecător, şi tu mergi undeva. Unde? Şi de unde vii? Nimeni nu mi-a pus încă această întrebare. Aş putea eu oare să răspund?

Merg pe stradă şi sunt atent la glasurile trecătorilor.

— Liza, spune încet şi stăruitor un glas de bărbat. Liza...

Nu aud ce răspunde vocea femeii.

— Liza, repetă vocea bărbatului. Liza...

— Liza! o imploră.

Femeia tace.

Liza... După felul cum rosteşte trecătorul acest cuvânt, după intonaţia vocii lui vreau să pătrund înţelesul raporturilor dintre doi oameni pe care nu-i cunosc. De ce? Nu ştiu nici eu. Deocamdată viaţa de pe Pământ îmi aminteşte un crâmpei dintr-o conversaţie auzită întâmplător pe stradă. Bine, dar şi Melmoth, cred eu, îşi imagina totul fragmentar, nerostit până la capăt, pentru că el era un oaspete al epocii respective.

Eu trebuie să depăşesc această stare de percepţie

fragmentară şi să nu mă mai simt un oaspete. Nopţile stau şi scriu o carte. Cartea se intitulează aşa: **Ştiinţele naturii în viitor**. Cartea aceasta mă va apropia de lume, de fiecare om de pe Pământ. Scrisă aşa cum încă nu s-a mai scris până acum, ea va deplasa conştiinţa omului din zilele noastre cu multe decenii înainte. Va avea un subtitlu modest: „manual”. Manualul meu îi va învăţa pe oameni arta de a-şi depăşi timpul, de a se depăşi pe ei înşişi... Dar cred că va veni o vreme în care şi manualul meu va fi învechit.

Îmi place să merg pe străzi; precizez: să merg pe jos. Caut să intru în contact cu lumea care mă înconjură. Pietonii nu seamănă cu oamenii ce folosesc mijloacele de transport. Ei văd lumea într-alt fel. Călătorii din vehicule sunt cu ochii la un punct proiectat în conştiinţa lor. Ei sunt şi nu sunt aici... Luaţi de vârtejul vitezei, ei zoresc în gând spaţiul, timpul şi chiar „eul” lor. Pietonii nu se grăbesc. Nu mă grăbesc nici eu.

Uite bătrânelul acesta, îl întâlnesc deseori pe chei. M-a remarcat şi el şi-mi zâmbeşte.

— Vă salut! îi zic.

— Bună seara!

Păşim alături. E foarte bătrân. Poate îşi mai aminteşte de anii ’70 sau chiar de anii ’60, de zborul lui Gagarin, de prima vizită a omului pe Lună şi pe Marte, de discuţiile din domeniul biologiei şi al ştiinţelor naturii care îi preocupau pe foştii lui contemporani.

— Pe vremea mea, îmi spune bătrânul, erau mult mai mulţi pietoni, dar asta nu pentru că oamenii nu aveau unde să se grăbească. Mijloacele de transport erau imperfecte. Pe-aici circulau încă troleibuze şi autobuze. Ba taică-meu a apucat şi tramvaiul cu cai. Ţin minte, când eram mic, am

călătorit cu trenul de la Vladivostok. Timpul se scurgea fără grabă. Stăteam la geam şi priveam cum se schimbă peisajul. Dumneata, tinere, ai fost pe Marte sau pe Lună?

— Da, am fost.

— Fiul meu îşi râde de distanţele de pe Pământ. De curând s-a întors din Cosmos. A lucrat pe Marte, a fost în împrejurimile lui Venus. Spune că aici, la noi, încă mai suntem în secolul douăzeci. Se miră cum pot oamenii să piardă atâta timp preţios cu mersul pe jos. E îndrăgostit de viteză. Iar limitele impuse tehnicii umane de legile naturii aproape că-l aduc la disperare.

— La ce se gândeşte când spune asta?

— La viteza luminii. Omul nu o va depăşi.

— Asta nu se ştie.

— Nu te înţeleg, tinere. Fii bun şi exprimă-te mai clar.

— Omenirea ştie încă prea puţin despre adevăratele însuşiri ale spaţiului.

Bătrânul mă privi cu un aer de neîncredere.

— Omenirea... Ce, dumneata nu eşti un reprezentant al omenirii?

— Nu chiar.

— Atunci cine eşti?

— Asta e altă chestiune, am ocolit eu răspunsul.

— Eşti un original, spuse bătrânul, râzând. Ai şi o faţă altfel decât a celorlalţi. E ciudat că nu te grăbeşti nicăieri. Câţi ani ai dumneata, tinere? Douăzeci şi cinci? Treizeci ?

— Înmulţiţi cu zece şi n-o să greşiţi.

De ce am spus asta? Cu ce scop? Acum n-o să mă mai pot vedea cu acest bătrân şi n-am să mai pot discuta cu el. Nimic nu te înstrăinează mai mult la oameni decât ciudăţenia firii. Bătrânul se uită la mine speriat. Cuvintele mele au tulburat logica implacabilă a relaţiilor umane

terestre.

— În definitiv, cine eşti dumneata? întreabă el. Şi de unde vii?

Îi spusei:

— Cine ar cuteza oare să răspundă la întrebarea asta a dumneavoastră? Cine suntem noi? De unde venim? O, asta e ceva de domeniul filozofiei.

— A! spune bătrânul bucuros. Dumneata eşti un filozof? Acuma înţeleg...

M-a redobândit, şi eu pe el. Şi stăm amândoi aşa, fericiţi.

11.

Pe stradă mă strigă o voce de femeie:

— Nikolai!

Întorc capul. Sub un arţar stă tânăra aceea care mi-a telefonat la hotel. Mi-a spus atunci cum o cheamă şi i-am reţinut numele.

— Vera, spun încet, cu şovăială în glas.

Îmi zâmbeşte bucuroasă.

— În sfârşit, m-ai recunoscut! Ţi-a revenit trecutul nostru, dragul meu. Ţi-ai amintit de mine. Era aşa de ciudat şi de îngrozitor că nu mă recunoşteai! La început am crezut că glumeşti. Dar intonaţia vocii tale, expresia feţei arătau că nu este aşa. Eram disperată. Nu ştiam ce să cred. Dar acum văd după ochii tăi că m-ai recunoscut. Starea de halucinaţie a trecut. Cât mă bucur!... Nu poţi să-ţi închipui ce bucuroasă sunt!

— Şi eu mă bucur, am zis aproape în şoaptă.

Apoi m-am gândit că ea continuă să se înşele şi să mă ia drept altcineva. Trebuie s-o conving că sunt tizul aceluia drept care mă ia. Dar cum să-i explic această asemănare,

pe care nici eu însumi n-o înţeleg? Poate s-o las până una-alta în credinţa ei...

— Eşti ocupat? mă întrebă. Aş vrea să stăm puţin de vorbă, să petrecem o seară împreună.

Am luat-o la braţ şi am pornit.

Îmi făcea plăcere să simt căldura braţului ei rotund şi puternic, să-i aud vocea... Mergeam prin oraş. Trecători erau puţini, ca întotdeauna. Umblau pe jos numai îndrăgostiţii, vrând astfel să încetinească mersul clipei, să se desprindă de mulţime.

Începu să picure.

— Îţi mai aminteşti, Nikolai, zise fata, cum ne-a prins o ploaie torenţială pe Insula Elaghin? Ploua cu găleata. Ne-am adăpostit sub un copac. Îţi aminteşti?

— Da, îmi amintesc.

Nu-mi aminteam, fireşte, şi nici nu puteam să-mi amintesc ceva ce s-a întâmplat cu altcineva. De ce i-am spus că îmi amintesc? Nu ştiu. Dorinţa de a rămâne împreună era mai tare ca mine.

— Mai zilele trecute mi-am adus aminte de fundul Mării Negre.

— De fundul Mării Negre? am întrebat mirat. De ce?

— Da' ştii că mă uimeşti! zise Vera cu un aer de reproş. Cum, nu-ţi aminteşti nici de asta? Ştii, doar, că noi ne-am cunoscut pe fundul mării, în apropiere de Feodosia. Eu lucram cu o expediţie submarină. Tu stăteai la o bază sportivă şi ieşeai departe în larg cu aparatul tău de oxigen. Nu e caraghios, zău aşa, primul nostru rendez-vous a avut loc la o adâncime de douăzeci de metri? Deasupra noastră erau valuri. N-am să uit niciodată liniştea aceea din adânc. Apoi am ieşit la suprafaţă şi tu m-ai întrebat cum mă cheamă. Ţi-am spus. Te-ai prezentat şi tu... Am stat pe

ţărm, la poalele muntelui Pescianaia... Îţi aminteşti?

O fracţiune de secundă mi s-a părut că, într-adevăr, îmi aminteam de acel episod.

În vocea fetei se simţeau bunătatea, o generozitate fără margini. Părea că îmi dăruieşte trecutul ei şi al altcuiva, un trecut care nu-mi aparţinea şi nu putea să-mi aparţină, iar eu nu eram în stare să refuz acest dar neobişnuit.

— Îţi mai aminteşti cum îmi recitai din versurile unui poet din vechime? Am reţinut aceste versuri şi, dacă tu le-ai uitat, am să ţi le amintesc.

— Spune-mi-le, am zis.

— „Nici eu, nici el, nici tu - nelămurit;
Eu şi nu eu: era-ntre noi, se pare,
O-atât de uimitoare asemănare,

Că într-un singur chip ne-am contopit...”

— Nu! am oprit-o. Nu recita mai departe.

— De ce, dragul meu? Pe-atunci îţi plăcea să tot repeţi aceste versuri.

— Acum nu vreau.

— Dar de ce? Trecerea timpului nu le-a scăzut din farmec.

— Nu ştiu de ce nu-mi mai plac...

— Eu ştiu, murmură ea.

— De ce?

— Pentru că voiai să te schimbi şi să uiţi totul, dar nu ţi-a reuşit. Ai rămas aşa cum erai. Eclipsa a trecut. Şi noi doi suntem iarăşi împreună. Am să-ţi recit numai versurile din final. Îmi dai voie?

— Fie...

„...Doar vălul nopţii mute, câteodată,
Îşi împletea suava fluturare
Cu-a mea şi cu a celuilalt suflare,
Cu-a inimii bătaie dedublată”.

— Opreşte-te! am zis.

— De ce?

— Mă miră că cineva care a trăit cu mult înaintea mea a scris despre mine.

— Nu, aici nu e vorba despre tine. Tu eşti unic în felul tău. Şi semeni numai cu tine însuţi. Te-am căutat mult, dar ai dispărut. Nu ştia nimeni unde eşti. Toţi cunoscuţii şi prietenii tăi îţi pierduseră urma. Unul singur dintre ei s-a simţit, nu ştiu de ce, stânjenit când l-am întrebat de tine, şi mi-a răspuns în doi peri.

— Cine anume?

— Profesorul Ivanţev.

— De ce?

— Nu ştiu. Îi place să facă pe misteriosul... Dar m-am liniştit şi am continuat să te caut. Credeam că ai zburat pe Marte sau la vreo staţie cosmică. Dar la Comitetul pentru Cosmos mi s-a spus că nu te afli pe listele lor. Şi până la urmă te-am găsit. Şi ţi-am telefonat. Nu ştiu ce te-a făcut să insişti că nu mă cunoşti. Puteam să cred că ai o amnezie, că ţi-ai pierdut memoria, dar ideea aceasta am respins-o imediat. Pur şi simplu ai tu anumite motive, importante, fireşte. N-am să te întreb de aceste motive. Mă bucur atât de mult că suntem iar împreună!

Mă privi în faţă. În ochii ei mari, căprui, am desluşit spaima. Îi era teamă, se vede, că am să stărui iar în afirmaţia că nu sunt persoana drept care mă lua.

— Ba nu, eşti chiar tu, îmi spuse, ca şi cum mi-ar fi ghicit gândul, eşti chiar tu şi nimeni altul.

Am râs şi am repetat primele versuri ale poeziei pe care tocmai mi-o recitase:

„Nici eu, nici el, nici tu - nelămurit;
Eu şi nu eu: era-ntre noi, se pare,
O-atât de uimitoare asemănare,
Că într-un singur chip ne-am contopit”.

— Nu recita aceste versuri, nu trebuie.

— Adineauri te-am oprit eu, acum mă opreşti tu.

— Versurile acestea mă sperie. După ce ne-am întâlnit în holul hotelului am trăit parcă mereu, zi după zi, un vis îngrozitor. De vreo două-trei ori mi-a venit ideea stupidă şi oribilă că din tine n-a mai rămas decât învelişul, că într-adevăr tu nu mai eşti tu, ci un altul, că cineva, păstrându-ţi aspectul exterior, ţi-a schimbat lumea interioară.

— Şi dacă ar fi aşa?

— Nu, nu e aşa. Tu eşti cel de altădată. Totul e aşa cum a fost - şi glasul, şi zâmbetul. Numai în ochii tăi e nu ştiu ce altceva, nu pot să înţeleg ce...

— Acum câteva zile profesorul Tihomirov mi-a spus că am faţa unui om cu totul lipsit de experienţă, parcă abia ivit pe lume.

Fata se uită lung la mine.

— Ştii că are dreptate? Aşa m-am gândit şi eu.

— Dar ce, mai înainte arătam altfel?

— Da. Aveai o altă expresie în privire, puţin ironică şi sceptică. Ceva în tine s-a schimbat mult. Nu crezi?

— Mă rog, poate că aşa o fi.

Am condus-o până la uşa casei unde locuia.

— Îţi mulţumesc, îmi zise. Sper să ne vedem cât de curând. La revedere, dragul meu,

— La revedere! i-am răspuns, îndepărtându-mă şi, întorcându-mi capul, i-am făcut Verei semn cu mâna..

Rămasă locului, ea mă urmărea cu privirea.

Uneori, lăsându-mă pradă vreunei idei, umblam surescitat din colţ în colţ şi mă gândeam cu încordare. Apoi entuziasmul se stingea, şi în cap mi se furişa un gând rece şi mişel: ce ai să spui la editură când ai să te prezinţi cu manuscrisul tău bizar? Cum şi cu ce argumente ai să explici că i-ai depăşit cu câteva secole pe oamenii de ştiinţă de pe Pământ? Deocamdată trebuie să ascunzi că eşti Larvef. Asta ţi-a cerut-o Hîmokesan. Are el probabil motivele lui.

Ţi se va spune: „Dumneavoastră sunteţi un Newton şi un Lomonosov înmulţiţi cu un Darwin şi un Einstein. Dar, lua-v-ar naiba să vă ia, de unde, mă rog, aţi apărut? Unde aţi stat ascuns până acum? De ce v-aţi ţinut sub obroc ideile?”.

Vezi bine, nu pot să le spun că sunt venit de nicăieri, însă dacă le-aş aduce un roman ştiinţifico-fantastic şi aş expune

toate formulele şi concepţiile în numele eroilor, mai treacă-meargă. Dar începutul manuscrisului meu seamănă mai degrabă cu un manual decât cu un roman. Oricum, eu nu sunt decât un mediator. Mâna mea mi-o conduce viitorul. Eu sunt doar un popularizator al ştiinţei, care încearcă să traducă ideile ştiinţifice ale unei îndepărtate epoci viitoare în limba locuitorilor de azi ai Pământului. Atunci când Hîmokesan va da ordinul aşteptat, eu voi şi avea cartea gata.

Nu e de loc uşor să arunci o punte între viitor şi trecut începând construcţia din viitor. Cum să le explic eu oamenilor Pământului teoria fizicianului Tinei din Dilneia cu ajutorul căreia ştiinţa şi tehnica noastră au putut învinge spaţiul şi timpul? Pentru a înţelege esenţa legilor descoperite de Tinei trebuie întoarsă pe dos logica umană, trebuie revizuite toate practicile tradiţionale ale gândirii matematice de pe Pământ. Stau şi-mi sparg capul cu această problemă. Nu mai puţin greu îmi va fi să arăt că biofizicienii de pe Dilneia au reuşit să afle toate tainele celulei vii şi să oprească clipa ce se numeşte viaţa individului. Dar accelerarea gândirii? Cum şi de ce s-au învăţat locuitorii de pe Dilneia să gândească mai repede decât strămoşii lor? Oare toate acestea nu li se vor părea oamenilor ciudate?

N-am cu cine să mă sfătuiesc. E adevărat, din când în când deschid cutia, o scot pe Eroia şi-i citesc cu glas tare câte un pasaj din manuscris asupra căruia am îndoieli.

Uite, şi acum o întreb:

— Ce zici, am prezentat destul de clar această idee?

Eroia mă roagă:

— Mai citeşte o dată. Vreau să-mi verific prima impresie.

Citesc cu glas tare:

— „Filozoful pământean Spinoza căuta să-şi convingă discipolii să nu plângă şi să nu râdă, ci numai să înţeleagă. Spunând asta, parcă presimţea apariţia lui Einstein şi crearea teoriei relativităţii. Pentru a înţelege esenţa acestei teorii, gândirea trebuia separată de emoţii, izolată de simţuri, în sfârşit, de experienţa milenară, de bunul simţ... Ei bine, ce i se cere unui om pentru a înţelege o lege descoperită de savantul Tinei de pe Dilneia? Nici să plângă, nici să râdă, aşa cum spunea Spinoza.”

— Prea lung, Larvef, mă întrerupse Eroia. Nu se poate mai scurt? Şi cine e acest Einstein?

— Einstein este un savant de pe Pământ care, desfăşurându-şi gândirea, a dat o lovitură puternică antropocentrismului.

— Şi ce legătură au cu asta Tinei şi lucrările lui?

— Tinei are multe afinităţi eu Einstein. Şi el a dat o lovitură zdrobitoare reprezentărilor obişnuite. Dacă n-ai uitat, cumva, el a creat o nouă reprezentare despre spaţiu, a pătruns esenţa elementului mic şi a elementului mare şi a dezvăluit unitatea lor.

— Dar ce este elementul mic, Larvef, şi prin ce se deosebeşte el de elementul mare?

— Iartă-mă. Am uitat că tu percepi altfel decât toţi ceilalţi spaţiul. Că tu, din principiu, nu vezi nicio deosebire între „aici”, „acolo”...

— Bine, dar şi Tinei...

Fără să vreau am râs.

— Nu cumva vrei să zici că tu gândeşti ca Tinei?

— Nu, nu cred asta, zise eu modestie Eroia. De altminteri, nici nu înţeleg teoria lui Tinei. De aceea, mai înainte de a explica esenţa ei oamenilor explică-mi-o mie.

Am rămas tăcut. Ce puteam să-i răspund? Cum aş fi

putut să-i explic una dintre cele mai complexe concepţii din câte s-au creat vreodată pe Dilneia, ei, acestei bizare fiinţe artificiale, incapabilă să fac o deosebire între noţiunea de „aici” şi noţiunea direct opusă de „acolo”?

13.

Sună telefonul.

Ridic receptorul

— Alo!

O voce de femeie, acum cunoscută mie, mă întreabă cu duioşie:

— Mă recunoşti?

— Da, acum te recunosc, Vera.

— Da, Vera. Vera ta. Eşti foarte ocupat?

— Nu, sunt liber.

— Vrei să vii la mine?

— Când?

— Când poţi, dragul meu. Am să te aştept... Sau nu, hai mai bine să ne întâlnim în holul hotelului. Vin eu la tine.

Stau lângă masa cu ziare şi aştept. Ea trebuie să vină dintr-o clipă în alta. Ce-ar fi să-i spun azi că nu sunt acela drept care mă ia ea? Nu, trebuie să amân această discuţie neplăcută. Aş vrea atât de mult să fim împreună! Are să-şi amintească iar de trecut, de trecutul ei şi al aceluia drept care mă ia pe mine. Şi am să mă prefac că port şi eu în memorie trecutul acela...

Iat-o că vine. Merge repede, calcând uşor, ca întotdeauna. Pe faţa ei, îmbujorată de mers, stăruie un zâmbet blând. M-a văzut şi îmi face semn cu mâna.

— Eşti aici? mă întreabă.

— Sunt, dar nu sunt eu, zic în glumă, ci celălalt, acela

care nu te-a recunoscut.

— Ba nu, eşti tu, zice ea încet de tot, tu...

Rosteşte acest „tu” într-un fel al ei, cu mirare şi bucurie, parcă l-ar descoperi în mine pe acela a cărui înfăţişare am luat-o fără să bănuiesc nimic. Acest „tu” al ei mă face să mă simt stânjenit.

„Tu”, o spune parcă nu numai vocea ei viguroasă şi dulce, ci toată fiinţa ei. „Tu”, zice ea, şi eu încep să mă simt şi mai cert o realitate. „Tu”, repetă ea, şi inima începe să-mi bată mai tare şi am impresia că pământul îmi fuge de sub picioare.

Suntem iar împreună. O iau la braţ şi ieşim din hotel. Acum suntem singuri. Nimeni nu ne ia în seamă.

— Vrei să dansăm puţin? întreabă Vera. Hai să intrăm aici.

Şi îmi arată un dancing. Prin pereţii transparenţi se văd perechile de dansatori.

Intrăm.

Cântă muzica. O muzică pământeană ameţitoare. Nu mă pot nicicum obişnui cu ea. În secolul al XVIII-lea erau melodii mai suave şi mai lente. Pe-atunci se dansa menuetul şi se cânta muzică de Mozart, despre care cineva a spus că el scria muzică nu pentru oameni, ci pentru îngeri. Eu nu sunt înger. Dar mi-a fost mai uşor să mă obişnuiesc cu Mozart decât cu compozitorii moderni.

Ne lansăm în dans. Eu nu prea dansez bine. Dar Vera zâmbeşte şi dă din cap în semn de încuviinţare.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, scumpule. Înainte dansai mai bine. Un an şi jumătate de viaţă în Cosmos, pe o minusculă staţie spaţială lasă urme, n-ai ce-i face. Acolo numai de dans nu-ţi ardea.

— De unde ştii tu că am fost pe o staţie cosmică? Ţi-am

spus eu asta?

— Nu, nu mi-ai spus. Dar aşa mi-am închipuit eu.

— Eşti perspicace...

— Nu râde, scumpule. Oricine discută cu tine îşi dă seama că în acest răstimp ai stat în afara Pământului. Eşti atât de schimbat! A apărut la tine ceva nou, necunoscut, ceva ce n-am observat înainte de a ne fi despărţit.

— Ce anume?

— Eşti distrat. Uneori am impresia că numai învelişul tău e aici, iar tu eşti undeva departe-departe, la milioane de kilometri. Şi în clipele acelea mă cuprinde spaima, mai cumplit decât atunci când nu voiai să mă recunoşti şi îmi răspundeai atât de ciudat la întrebările pe care ţi le puneam la telefon.

— Mai bine să vorbim despre altceva.

— Dar despre ce?

Punându-mi această întrebare, deodată a uitat de mine. Ochii ei priveau într-o parte, unde stătea un om care părea înalt, deşi era de statură mijlocie. Omul acela îi zâmbea Verei. I-a zâmbit şi ea şi i-a făcut un semn din cap.

— Iartă-mă, dragă, zise, mă întorc imediat. O clipă!

M-a lăsat şi s-a dus la omul acela înalt. Era, probabil, un vechi cunoscut de-al ei. Apoi m-a strigat:

— Nikolai!

M-am apropiat de ei. Bărbatul cel înalt sau, mai exact, care părea înalt, mi-a zâmbit şi mi-a întins mâna. Nu şi-a spus numele. Eu m-am prezentat, ba încă destul de distinct.

— Nikolai...

— Kolia, mă corectă el.

Părea aşa de ciudat, ca şi când m-ar fi cunoscut de cine ştie când.

Ochii lui mă priveau cu interes. Era o privire altfel decât a

unui om pe care nu-l cunoşti. Pe urmă ne-a spus la revedere şi a plecat.

— Cine e? am întrebat-o pe Vera.

Mai înainte de a-mi răspunde, Vera mă privi uimită.

— Ce, nu cumva l-ai uitat? Este fiziologul şi ciberneticianul Ivanţev, Serghei Andreevici Ivanţev, prietenul tău. Mi-ai spus doar tu de-atâtea ori că astfel de oameni ca Serghei se nasc o dată la două secole. Şi tu să-l uiţi?! Doar spuneai că-i un geniu, un geniu autentic, ca Pavlov sau Leonardo da Vinci.

— Şi ce-a făcut el ca să fie socotit un geniu?

— Nimic deosebit. A creat o nouă teorie fiziologică. O nouă şcoală. Crezi că nu e de-ajuns atât? Lămureşte-mă, însă, cum ai putut să-l uiţi...

14.

Noapte de noapte îmi apare în vis Dilneia. E destul să închid ochii ca să mă văd acolo. O deplasare a existenţei, a timpului şi a spaţiului.

Când mă trezesc, iar nu mă simt în apele mele. O, ce departe e Dilneia mea!

În lunga-mi viaţă am revenit pe Dilneia de câteva ori şi, de fiecare dată, în locul prietenilor şi al rudelor, găsesc pe urmaşii lor.

Menirea mea de etern peregrin transforma viitorul în prezent. Apăream devansându-mi epoca, pe cei de vârsta mea şi pe mine însumi. În aceste ore, zile şi săptămâni era ceva miraculos, parcă se deschidea o uşă într-o existenţă nouă, încă nemaitrăită. Mă pomeneam într-un ev nou, nu mai recunoşteam nici oamenii, nici lucrurile. Dar printre chipurile şi lucrurile noi căutam să mă simt sigur de mine.

Numai pe Pământ mă pierd, ca şi când nu m-aş regăsi, şi zic mereu ca Spinoza: nu trebuie nici să plângi, nici să râzi, ci numai să înţelegi.

Sunt, însă, fenomene pe care nu pot să le înţeleg. Într-o zi, când mă întorceam de la universitate, am încetinit pasul.

În faţa mea mergeau doi elevi. Vorbeau despre ceva şi deodată unul dintre ei mă chemă. Rosti tare numele meu, nu pe cel de-aici, ci pe cel de-acolo, numele meu adevărat.

— Larvef, zise el.

Nu mi s-a adresat mie, ci i-a spus asta colegului său, dar eu am tresărit ca şi când m-aş fi trezit brusc din somn.

Celălalt rosti la fel de tare şi distinct:

— Eroia.

Am grăbit paşii şi, ajungându-i din urmă, am întrebat:

— De unde cunoaşteţi aceste nume?

— Dumneavoastră n-aţi citit nuvela ştiinţifico-fantastică **Peregrinul Larvef**, îmi răspunse unul dintre ei. Citiţi-o. În această nuvelă este vorba despre un explorator care zbura cu viteza luminii. Îl cheamă Larvef.

— Şi dacă Larvef sunt eu?

— Glumiţi! Larvef nu seamănă cu dumneavoastră. El aproape că n-avea gură.

— Şi dacă eu mi-am făcut o operaţie plastică?

Cei doi adolescenţi izbucniră în râs.

— Nu cumva dumneavoastră aţi descins direct din paginile acelei cărţi pe această stradă? întrebă unul.

Adevărul surprinzător al acestor cuvinte m-a dat gata. Eram chiar descumpănit. I-am răspuns cu întârziere.

— Mai degrabă am descins direct de pe această stradă într-o pagină din carte.

Am iubit întotdeauna copiii, chiar şi atunci când eram eu însumi copil. Dar asta a fost demult, demult de tot, cu

câteva secole în urmă. Iubeam foarte mult copiii poate şi pentru că îi vedeam numai în pauzele dintre călătoriile mele. Copiii de pe Pământ nu se deosebeau prea mult de cei de pe Dilneia. Şi acolo, pe Dilneia, vizitam adesea şcolile şi le vorbeam copiilor despre călătoriile mele.

— Oare nu credeţi? am întrebat.

Unul dintre ei, mai dezgheţat, îmi răspunse:

— Ce să credem?

— Că eu sunt Larvef.

— Vă credem, răspunse el cu un aer ironic. Dar ce însemnătate are dacă vă credem sau nu? Important este altceva.

— Ce anume?

— Cum să spun?... Când citeşti, crezi, după ce ai citit, zici că a fost o poveste interesantă. Or, acum eu nu citesc.

— Adevărat, acum nu citeşti, ci mergi pe stradă. Aş vrea totuşi să-ţi transmit salutări... De la cine crezi? De la copiii de pe Dilneia. Copiii de-acolo sunt asemenea celor de pe Pământ, voioşi şi ironici.

— Nu prea îmi vine să cred că sunt la fel. Acolo este altă biosferă decât pe Pământ.

— De unde ştii asta?

— Presupun. Şi după teoria relativităţii nu poate să existe o astfel de coincidenţă.

— Eu însă semăn cu oamenii de pe Pământ, nu?

Cei doi izbucniră în râs.

— La revedere, Larvef! zise unul dintre ei. Transmite salutări locuitorilor de pe planeta ta. Şi întoarce-te de unde ai venit.

— Unde?

— În paginile cărţii. Or, poate dumneavoastră sunteţi chiar autorul?

— Nu. Semăn eu cu autorul?
— Dar cu cine semănaţi? întrebă unul dintre ei.
— Cu mine însumi, i-am răspuns.
Nu ştiu, răspunsul meu sau intonaţia vocii îi făcu circumspecţi. Cei doi adolescenţi se uitau ţintă la mine. Mă priveau aşa ca şi când în spatele meu ar fi văzut o altă realitate, o realitate extraordinară, ca şi când acolo, lângă mine, s-ar fi aflat Dilneia.

15.

M-am întors acasă târziu. În hol m-a oprit automatul de serviciu.
— Sunteţi aşteptat, îmi spuse încet şi semnificativ, mai încet şi mai semnificativ că oricând.
— Unde? am întrebat.
Îmi răspunse cu o amabilitate cuceritoare, rostind cuvintele cum nu se poate mai distinct:
— În sala de aşteptare şi de întrevederi.
Avea un glas fermecător, care te pătrundea până în adâncul fiinţei, o voce împrumutată, pare-se, de la vreun actor de tragedie sau de la un cântăreţ. Jucându-şi vocea, parcă presimţind ce impresie va produce asupra mea, repetă:
— În sala de aşteptare...
M-am gândit că mă aşteaptă Vera, aşa că, intrând în sală, am căutat-o din ochi. O voce de bărbat mă strigă:
— Larionov!
Îmi ieşi înainte un om de o vârstă nedefinită. Nu l-am recunoscut imediat pe Tuniavski. Părea că în aceste două săptămâni a îmbătrânit, s-a îngrăşat, s-a delăsat. Va să zică, el era cel care mă aştepta!

— Iartă-mă că nu mi-am anunţat vizita. A fost ceva neaşteptat. Nu voiam să vin la dumneata, dar un simţământ de care nu-mi dădeam seama pe deplin m-a făcut să-mi schimb hotărârea. Trebuie să-ţi spun că nu prea aveam încredere în simţămintele mele. De altfel, nici acum nu le acord un credit total.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Am venit ca să aflu cine eşti dumneata.

— Cine sunt eu? V-am răspuns o dată la această întrebare. Eu sunt Larvef şi am venit aici de pe Dilneia.

— Dar dumneata eşti totodată şi Larionov, nu?

— Sunt Larionov pentru toată lumea. Afară de dumneavoastră... Mi se pare că nu prea vă simţiţi bine. V-aţi făcut alb la faţă! Ce-i cu dumneavoastră?

Tuniavski nu-mi răspunse.

— Ce-ar fi să urcăm la mine, ca să ne continuăm convorbirea? îl invitai. O sală de aşteptare nu e un loc tocmai potrivit pentru discutarea unor probleme de fizică şi filozofie.

Tuniavski încuviinţă cu un semn din cap. Părea că şi-a pierdut darul vorbirii, n-a scos o vorbă cât a urcat liftul până la etajul 19. Iată-ne, deci, într-o cameră obişnuită de hotel, unde toate lucrurile au o înfăţişare obişnuită şi banală.

— Luaţi loc! l-am poftit pe musafir, arătându-i un fotoliu.

Se aşeză, apoi se ridică şi iar se aşeză. Era vădit că nu se simţea în largul său.

— Larvef? rosti el deodată numele pe care nu voia să mi-l recunoască. Larvef! Şi Larionov! Şi ridică vocea: Lasă glumele astea stupide! În definitiv mi s-a acrit de toate astea! Nu sunt un copil, ca să-ţi râzi de mine, şi încă într-un chip atât de naiv.

— Fiţi calm. Problemele de filozofie nu se discută pe un

ton aşa de excitat şi nervos. Vă amintesc aceste cuvinte ale celebrului dumneavoastră concetăţean Spinoza, care a dat un sfat foarte bun: să nu plângi, să nu râzi, ci numai să înţelegi.

— Mă flatezi. Spinoza nu-mi este concetăţean. Eu m-am născut la Siverskaia, în apropiere de Leningrad, el s-a născut la Amsterdam, cu câteva secole înaintea mea.

— Dar, dacă nu mă înşel, şi dumneavoastră, şi el v-aţi născut pe Pământ.

— Arată-mi un om care să se fi născut în altă parte decât pe Pământ.

— Vreţi să mă arăt pe mine?

— Nu te cred!

— Mă rog, asta pot s-o înţeleg. Voi căuta să vă fac să vă schimbaţi părerea. Teamă mi-e însă de un singur lucru...

— De ce? întrebă el nerăbdător. Spune-mi, te rog, mai repede, nu abuza de nervii altora. De ce ţi-e teamă?

— Că nu sunteţi pregătit. Voi fi şi mai sincer: că nu sunteţi capabil să separaţi gândirea de emoţii.

— Cine altul pe Pământ e pregătit mai bine ca mine? Eu sunt astrobiolog şi scriitor de anticipaţie. În mintea mea am zilnic de-a face cu lucruri dintre cele mai neobişnuite şi mai îndepărtate de cele îndeobşte acceptate şi cunoscute.

— Atunci de ce sunteţi aşa de emoţionat? De ce nu vreţi să ascultaţi de sfatul lui Spinoza? De ce ridicaţi tonul, în loc să analizaţi calm situaţia creată? Să fim sinceri: o situaţie paradoxală, o situaţie în care nici eu însumi nu prea mă pot descurca. Spuneţi-mi, cunoaşteţi teoria lui Tinei?

— Aud pentru prima oară despre ea. Cine e acest Tinei?

— Tinei este un mare fizician şi matematician de pe Dilneia, creatorul unor noi principii ale logicii matematice.

— De pe Dilneia, zici? Lasă aiurelile astea! Dilneia nu

există. Dilneia este o născocire de-a mea.

— Calm, calm, dragul meu! Dacă vă veţi face atâtea emoţii, n-o să ne putem înţelege. Acum nu vom încerca să rezolvăm problema dacă Dilneia există sau nu. Acum vom vorbi numai despre Tinei şi despre teoria lui. Dacă nu erau ideile lui Tinei din domeniul fizicii, eu nu veneam pe planeta dumneavoastră! Vă închipuiţi cumva că am nimerit aici graţie procedeului dumneavoastră naiv şi stupid pe care l-aţi scornit în nuvelă **Peregrinul Larvef**?

— Văd că o ţii una şi bună! mă întrerupse el. Nu pricep nimic, dar încep să am o bănuială. Poate că acesta este un procedeu aparte al criticii? Ironic şi pesimist până la refuz, criticul se dă drept unul dintre eroii lucrării, şi se apucă să critice, ca să zic aşa, pe dinăuntru?

— Sunteţi un antropocentrist! Un antropocentrist, cu toate că scrieţi despre Cosmos. Credeţi că toată lumea se învârteşte în jurul dumneavoastră. Lăsaţi puţin de-o parte propria dumneavoastră persoană şi încercaţi să înţelegeţi ceea ce vă spun eu, urmaţi sfatul lui Spinoza.

— Ce-are a face Spinoza? Dacă ceea ce spui dumneata nu este o scamatorie, ce rost are să te ascunzi în spatele unui înţelept? Sunt aproape convins că am căzut victimă unui joc nedemn, unei experienţe lamentabile, unei glume stupide. Mă rog, cine eşti dumneata?

— De câte ori să vă răspund la această întrebare? Eu sunt cineva care nu seamănă cu toţi ceilalţi. Atât nu vă e de ajuns?

— Nu.

— Eu…

— Dumneata eşti un jucător!

— Da, sunt un jucător. În sfârşit aţi găsit cuvântul potrivit. Eu mă joc cu timpul şi cu spaţiul, ca să câştig ceva

mai important...

— Ce anume? întrebă Tuniavski râzând.

— Posibilitatea de a fi acolo şi aici. Sunt un jucător. M-aţi calificat bine. Foarte bine...

— Nu te lega de cuvinte. Când am spus asta, m-am gândit la cu totul altceva... Un jucător care se lansează într-un joc nedemn de un om în toată firea. Asta e o impertinenţă! Destul, nu mai umbla să mă prosteşti. Aş putea să iau măsuri.

— Aş fi curios să ştiu ce măsuri anume?

— Orice măsuri, dar voi pune imediat capăt jocului dumitale nedemn. Eu sunt destul de bine cunoscut la universitatea la care studiezi.

— Există un mijloc mai bun de a scăpa de mine.

— Care?

— Să fiu trimis înapoi pe Dilneia. Sper că de fantezia dumneavoastră dispuneţi numai personal, nu? Nu aveţi coautori?

— Destul! Încetează! Am venit aici nu ca să prelungesc acest joc.

— Dar pentru ce?

Nu-mi răspunse, ca şi când nu mi-ar fi auzit întrebarea.

— Pentru ce?

— Închipuie-ţi, zise el mâhnit, nici eu nu ştiu pentru ce.

M-a surprins tonul vocii lui, de data aceasta infinit de sincer şi tulburător.

— Te-am căutat mult, urmă el. Dumneata nu mi-ai dat adresa... Te căutam, dar în răstimpuri mi se părea că nu te caut pe dumneata, ci mă caut pe mine însumi. După vizita dumitale ceva s-a schimbat în mine, s-a produs o tulburare. Părea că la plecare mi-ai luat ceva. Abia mai târziu am înţeles că dumneata mi-ai luat încrederea. Oamenilor nu le

place nimic din ce este misterios şi enigmatic. De-aceea a şi apărut, cu multe secole în urmă, cunoaşterea ştiinţifică, pentru a izbăvi omenirea de tot ce era înfricoşător şi enigmatic, pentru a o face să capete încredere în sine şi în legile naturii. Omenirea s-a maturizat demult, demult de tot... Toată viaţa am slăvit cunoaşterea, ştiinţa. Şi deodată am încercat o îndoială. Logica mea s-a pomenit într-un labirint, căutând ieşirea. Puteam eu să cred că o planetă născocită de mine există cu adevărat şi că, în ciuda tuturor legilor logicii, ghicisem existenţa reală a unui oarecare explorator pe nume Larvef? Numele acesta l-am scornit eu. Şi pot să ţi-o dovedesc. Mi-am scris nuvela în februarie... Citeşte cuvântul „fevral”[4] de la dreaptă spre stânga... Iată de unde vine acest nume - Larvef... Şi dumneata vrei să mă asiguri că eşti o realitate.

— E o coincidenţă, l-am întrerupt, o simplă coincidenţă. Mai staţi să căutaţi dovezi? Mă întreb dacă v-aţi apuca serios să căutaţi dovezi în cazul în care cineva ar pune la îndoială propria dumneavoastră realitate! Nu căutaţi. Tot nu mă veţi putea convinge că sunt un impostor sau un farseu.

— Atunci cine eşti dumneata?

— Dar dumneavoastră?

— Eu sunt astrobiolog şi scriitor. Oricare cititor poate s-o confirme. Dar cine poate să ateste că dumneata nu eşti Larionov, ci acel altcineva care a apărut din jocul imaginaţiei mele? Cine ar putea să ateste asta?

— Să ateste? Memoria mea. Se ştie doar că din memorie purced rădăcinile, izvoarele fiecărei personalităţi, ale fiecărui „eu”. De unde aş fi putut eu să ştiu tot ce am aflat şi am trăit înainte de a veni pe Pământ?

— Puteai să-ţi fi imaginat.

---

[4] Februarie - în limba rusă (n. t.)

— Nu, imaginaţia şi memoria nu sunt unul şi acelaşi lucru. Eu îmi amintesc de copilărie şi tinereţe. Anii aceia i-am trăit nu aici, nu pe Pământ. Memoria mea păstrează mii de întâmplări şi situaţii. Poţi să-ţi imaginezi un obiect şi chiar un simţământ, dar nu pe tatăl şi pe mama ta, fraţii, surorile, bunicul şi bunica, să-i creezi din nefiinţă pe cei care te-au creat ei pe tine. Parcă văd casa căreia i-am păşit pentru întâia oară pragul.

— Şi unde e casa aceasta?

— La mulţi ani-lumină de-aici. Pe dinaintea porţii curgea un râu. În faţa geamului creştea un copac. Poate mai este şi acum acolo şi mă aşteaptă să mă întorc. Copac drag al copilăriei mele! Pe crengile lui am auzit pentru întâia oară o pasăre cântând. Aş da mult să-i mai aud o dată cântecul.

— Ceea ce spui dumneata putea să se fi întâmplat pe Pământ. Şi aici sunt case, râuri şi copaci în ale căror ramuri cânta păsările.

— Dumneavoastră vreţi să-mi amintesc de ceva care nu poate să existe pe Pământ? Dar Dilneia seamănă foarte mult cu Pământul.

— Da! mă întrerupse el, ca şi când ar fi pierdut firul discuţiei. Criticii şi cititorii mi-au făcut nu o dată reproşuri pentru asta. Mă învinuiau că am o imaginaţie săracă.

— Dar ce amestec aveţi dumneavoastră în chestia asta? am zis cu răceală. Dilneia este o realitate, ea e infinit mai reală decât dumneavoastră şi cei care vă citesc. Când dumneavoastră nu eraţi pe lume, ea exista, şi când nu veţi mai fi ea va continua să existe.

— Hai, adu-ţi aminte, adu-ţi aminte! mă întrerupse el iar. Deocamdată nu ţi-ai amintit încă de nimic care m-ar putea face să-mi schimb convingerea.

— Îmi amintesc de toate acestea nu pentru a vă face să

vă schimbaţi convingerea.

— Dar pentru ce?

— Pentru ca să înţeleg eu însumi şi să simt ceva esenţial... Balzac - şi nimeni dintre scriitorii de pe Pământ nu a înţeles mai bine ca el dependenţa omului de mediu - a spus odată: „Toate acestea şi le pot greu lămuri cei ce rămân încătuşaţi de legile timpului, ale locului şi ale distanţelor”. Foarte bine zis! Dumneavoastră cum credeţi?

— Balzac a spus asta într-o vreme când oamenii se deplasau cu caii.

— E cu atât mai surprinzător. Înseamnă că el a prevăzut posibilitatea victoriei asupra legilor timpului, ale spaţiului şi ale distanţelor!

— Aceste legi au rămas imuabile.

— Pentru voi, pământenii. Locuitorii Dilneii însă au ştiut să se elibereze de sub stăpânirea lor. Dacă n-ar fi fost aşa, n-aş fi stat acum de vorbă cu dumneavoastră în această cameră de hotel.

— Tot nu te laşi! Dar încăpăţânat mai eşti! Ţi-ai vârât în cap că eşti Larvef, peregrinul cosmic. Încep să ghicesc cam cum stau lucrurile. Poate că este vorba de o experienţă psihologică. Poate ţi-a venit chef să afli cum se simte un om ieşit de sub stăpânirea legilor timpului, ale locului şi ale distanţelor? După expresia de pe faţa dumitale, simt că am ghicit.

— Dacă aveţi spirit de observaţie, ca toţi reprezentanţii profesiei dumneavoastră, trebuia să observaţi că expresia feţei mele se schimbă mult prea des.

— Am observat. Şi ce-i cu asta? Poate eşti un om foarte impresionabil.

— În primul rând nu sunt om!

Oaspetele izbucni în râs:

— Îţi admir tenacitatea. Eram pe punctul de a ne înţelege. Am ghicit că dumneata eşti un psiholog şi că faci o experienţă interesantă cu propria dumitale persoană. Şi dumneata o iei... Să ne întoarcem mai bine la experienţă. Mă interesează foarte mult. Într-adevăr, oare ce trebuie să simtă un individ eliberat de legile timpului şi ale spaţiului?

— Individ? Aţi folosit acest cuvânt nu întâmplător. Înseamnă că pe jumătate sunteţi de acord că eu nu sunt om. Vă mulţumesc pentru această mică concesie, dar trebuie să mai faceţi un efort şi să credeţi că sunt un locuitor al Dilneii.

— Mă rog, zise Tuniavski, sunt gata s-o accept şi pe asta... Înţeleg. Îţi este mai uşor să-ţi realizezi experienţa dacă ai reuşit să te convingi că eşti Larvef. N-am nimic de obiectat. Sunt gata să te ascult.

Am izbucnit, la rândul meu, în hohote de râs. Râdeam sincer, din toată inima.

— Aşadar, vreţi să mă îndoiesc că sunt o realitate? Dragul meu, nu cumva dumneavoastră îmi veţi fi dăruit trecutul meu, toată viaţa mea, experienţa mea, bucuriile şi suferinţele mele? Hai mai bine, zău, să vorbim deschis. Şi eu aş vrea să vă pun o întrebare. De unde aţi aflat dumneavoastră de existenţa Dilneii şi aţi ghicit că exist şi eu? La drept vorbind, asta vine în contradicţie cu logica şi cu bunul simţ.

— Totul a fost inventat.

— Şi vreţi să vă cred? Sunteţi glumeţ. Şi mai exact - sunteţi un jucător. Vă restitui acest cuvânt, care vă aparţine. Hai, nu mai umblaţi cu chestii din astea. Spuneţi-mi adevărul. Pe Dilneia adevărul e preţuit nu mai puţin decât pe Pământ.

— Adevărul are o particularitate. Adevărul e unul singur.

Pe lume nu pot să existe două adevăruri. Există un singur adevăr.

Tăcu brusc. Apoi se ridică din fotoliu, îşi luă rămas-bun şi ieşi.

Cu aceasta s-a încheiat bizara noastră convorbire.

16.

Eu nu sunt om. Asemenea lui Melmoth, eu pot ajunge în câteva clipe oriunde vreau. De fapt, orice locuitor al Dilneii este un Melmoth sau un Faust goethean. Un om care nu cunoaşte moartea nu mai este om. Memoria informaţională ereditară, care face moleculele şi celulele organismului meu conştiente de existenţa lor şi le dă încredere în ele însele, nu se teme de entropia numită de oameni îmbătrânire. Eu voi fi veşnic tânăr. Dar şi Balzac şi-a dat seama ce înseamnă asta.

Ei bine, ce înseamnă asta?

Am să explic imediat.

Omul care a învins trecerea vremii, independent faţă de legile timpului şi ale îmbătrânirii, încetează de a mai fi om. Celulele şi moleculele nu îmbătrânesc. Dar cum rămâne cu memoria? Oare ea e nemărginită? Va putea oare omul acesta nou, nesupus îmbătrânirii, să poarte cu el sau în el tot trecutul său, care va dura milenii întregi?

La această întrebare nu pot să dau un răspuns exact. Eu unul trăiesc de numai 350 de ani. Mai aşteptaţi… Cândva am să răspund. Sunt abia la începutul lungului meu drum.

Ştiinţa de pe Dilneia a aflat relativ recent cum se opreşte clipa şi cum se elimină entropia din viaţa informaţiei moleculare şi celulare. Dar nimeni de-aici nu ştie asta, şi mai puţin ca oricine Vera.

Vera! Ea tot mai stăruie să susţină că m-a cunoscut mai înainte. E convinsă de asta şi vrea să mă convingă şi pe mine.

— Îţi aminteşti, Kolia, mă întreabă, cum am petrecut noi doi o noapte pe malul lacului Teleţkoe, încălzindu-ne la un foc pescăresc?

— Asta a fost demult?

— Acum trei ani.

— Numai trei ani? Eu îmi amintesc şi lucruri care s-au petrecut cu trei sute de ani în urmă.

— Pe-atunci, noi doi nu existam.

— Tu nu, eu însă da.

— Glumeşti, desigur, Nikolai!

— Poate că glumesc.

— Vorbeşti uneori foarte ciudat. Ce ţi s-a întâmplat în acest răstimp cât ai lipsit? Tu îmi ascunzi ceva. Câteodată mi se pare că cineva ţi s-a substituit. Tu nu eşti tu!

— Dar cine sunt eu?

Nu-mi răspunse.

— Cine?

Din nou îmi lăsă întrebarea fără răspuns.

— Hai spune, cine? stăruii eu.

— Tu trebuie să ştii mai bine cine eşti.

— Deci acum tu mergi cu mine... Cu cine mergi atunei?

— Cu tine, linişteşte-te. Cu tine. Eu te-am iubit şi te iubesc la fel ca înainte. De ce faci glume din astea, aşa de bizare?

— Nu ştiu.

— Spune-mi, la ce te gândeşti acum? Arăţi aşa de parcă ai fi undeva departe.

— Mă întreb ce este viaţa.

— Ce, asta-i o problemă? Oricine ştie ce este viaţa,

întreabă şi un copil şi are să-ţi răspundă.

— Nu oricine. Un gânditor a spus că viaţa este un lanţ întreg de obişnuinţe. Ce zici, avea dreptate?

— Obişnuinţe? În parte aşa e. Nu există viaţă fără obişnuinţe. Eu m-am obişnuit să te văd pe tine, să-ţi aud glasul. Ce, e rău? Îmi place să merg alături de tine. E şi aceasta o obişnuinţă. Şi ce, e rău?

Ocolesc răspunsul. Dacă i-aş răspunde, i-aş spune că pe Dilneia viaţa este o continuă luptă cu obişnuinţele, o luptă înverşunată cu rutina. Un locuitor al Dilneii se luptă cu obişnuinţele pentru a nu le lăsa să precumpănească asupra setei sale de cunoaştere, asupra dorinţei sale de a crea în fiecare zi ceva, de a învinge piedicile, de a se opune la tot ce face lesnicios drumul creaţiei... Dar nu-i spun asta. Nu pot să-i vorbesc despre Dilneia. Pentru ea eu sunt un pământean şi trebuie să rămân numai şi numai pământean.

— Îţi aminteşti, Nikolai...? mă întreabă ea cu o voce visătoare. Cu asemenea întrebări vrea parcă să acopere abisul, să năruie înstrăinarea care ne desparte. Îţi aminteşti, Nikolai... atunci când...?

Prostuţo! Eu îmi amintesc cum pe străzile acestea goneau caleşti, purtând demnitari cu peruci pudrate... Eu l-am văzut pe poetul Derjavin recitind cu un glas cântător o odă lungă, am văzut ţărani iobagi astupând mlaştina pe locul unde stai tu acum. Am văzut... Am văzut prea multe şi îmi amintesc prea multe, şi asta mă împiedică să vorbesc cu tine şi să mă uit la tine. În spatele tău văd infinitul: spaţiul cosmic, neantul şi vidul, pe care le-am străbătut ca să vin aici şi să fiu lângă tine, în secolul în care trăieşti tu. Zici că suntem alături. Da, suntem alături. Dar mai înainte de a ajunge să fiu alături de tine a trebuit... Nu, mai bine să uit de asta.

— De ce nu-mi răspunzi, Kolia? Iar eşti plecat aiurea, dragul meu?

— Nu, sunt aici. Numai aici şi nicăieri în altă parte.

$E = mc^2$

17.

Când părăsesc hotelul pentru mai multă vreme, iau cu mine cutia în care se află boţul acela de substanţă miraculoasă umplută cu emoţii, pasiuni şi amintiri. Mi-e teamă să nu las sau să nu uit undeva cutia pe care o port cu mine. N-o las din mână. Oamenii cu spirit de observaţie au sesizat demult acest lucru, pe care şi l-au explicat în felul lor. Ei cred că port cu mine un manuscris, nişte însemnări de care mi-e teamă să mă despart. E în asta o parte de adevăr. În acest boţ de substanţă miraculoasă, însăşi viaţa notează tot ce merită să fie notat şi memorat.

Acum sunt la odihnă pe litoralul Mării Negre şi stau într-un sanatoriu. Îmi place să urc pe piscurile munţilor, să merg pe poteci înguste, pe marginea prăpastiei. Uneori fac excursii lungi cu câte un grup de vilegiaturişti, dar de cele mai multe ori merg singur. Şi oriunde mă duc port cu mine cutia, iar în cutia aceasta se află cea care a venit împreună cu mine de pe Dilneia.

Uneori, adăstând într-o poiană de pădure, după ce mă asigur că nu e nimeni prin preajmă, scot din cutie boţul de substanţă.

Asta o fac şi acum. În jur - ţipenie. E o linişte absolută.

— Eroia, întreb încet, mă auzi?

— Te aud, Larvef, răspunde ea. Şi, la rândul ei, mă întreabă: Mai rămânem mult pe planeta asta?

— Nu ştiu, Eroia, îi răspund.

— Dar cine ştie dacă nu ştii tu?

— Desigur că nu ştie nimeni, dar încă e prea devreme să ne întoarcem acasă.

— Acasă? mă surprinde ea rostind un cuvânt inexact. Acasă, zici? Dar ce, noi doi avem casă? Uiţi că suntem nişte

veşnici călători?

— Ai dreptate, Eroia. Eu nu pot rămâne prea mult într-un loc, mă cheamă depărtările, mă îmbie necunoscutul, nemărginirea timpului şi a spaţiului.

— Atunci de ce ai de gând să zăboveşti aşa de mult aici?

— Tu ştii de ce, Eroia. Scriu o carte în care încerc să expun tot ce au realizat ştiinţa şi tehnica de pe Dilneia. Acesta este darul pe care îl fac eu oamenilor de pe Pământ. I-am îndrăgit, Eroia.

— De ce?

— Pentru că sunt oameni, pentru că ei transformă lumea şi se transformă pe ei înşişi. Nu demult mergeam pe stradă. Din faţă venea o tânără mamă şi înaintea ei luneca un cărucior automat, cu un copil în el. Am rugat-o pe femeia aceasta necunoscută să oprească căruciorul, spunându-i că aş vrea să-i admir copilul. Femeia mi-a împlinit rugămintea. Am luat copilul în braţe. Era o fetiţă superbă. Îi zicea Lenocika. Încă nu ştia să vorbească. Doar gungurea. O ţineam în braţe, ascultându-i gunguritul. Îmi atingea cu mânuţele faţa, îmi răscolea părul, şi mi se părea că ţin în braţe toată omenirea. Copilul râdea... Şi deodată am simţit o durere. Mi se părea că îmi iau rămas-bun de la omenire, că părăsesc Pământul pentru a nu mă mai întoarce niciodată aici. Înţelegi ce simt, Eroia?

— Înţeleg, Larvef. N-ai vrea să pleci. Te simţi bine aici.

— Nu acesta este cuvântul. Nu e vorba dacă mă simt aici bine sau rău. Eu m-am simţit bine oriunde. Dar tu ai dreptate, nu-mi vine să plec. Am îndrăgit Pământul, ciripitul păsărilor de pe Pământ, mireasma ramurilor înflorite... Nu mă mai satur privind tot ce mă înconjură... Poţi tu să înţelegi asta, Eroia?

Nu-mi răspunse. Un boţ de substanţă, păstrător de

informaţii, ea ştia numai să-şi amintească trecutul, trăirile trecute ale altora, ce se reflectau în acest dispozitiv artificial, savant conceput. Aşa că nu trebuia s-o întreb lucruri pe care ea nu le cunoştea şi nici nu putea să le cunoască.

18.

Am pierdut cutia. Cum de s-a putut întâmpla una ca asta? Nici eu nu ştiu. Poate am lăsat-o într-o poiană din pădure sau pe un vârf de munte!? Nu mi-am dat seama imediat. Dar când am înţeles ce s-a întâmplat m-a cuprins disperarea. Acum n-o mai aveam cu mine pe Eroia, băţul acela de substanţă care cuprindea în el o lume îndepărtată şi dragă mie. Fireşte, nu i-am spus nimănui de această pierdere. Tot mai speram să regăsesc cutia. O căutam în fiecare zi. Firul acela subţire care mă unea cu trecutul putea să se fi rupt... Dar eu trebuia să găsesc cutia, chiar dacă aveam s-o caut un an.

După o săptămână am găsit-o. Căzuse în iarbă. Am deschis cutia şi am scos boţul de substanţă. Era aici, îl ţineam în palmă. L-am pus cu băgare de seamă pe o piatră, ma-am uitat în jur ca să văd dacă nu e cineva pe-aproape şi pe urmă am zis:

— Eroia, mă auzi?

Tăcere.

— Eroia! am repetat mai tare. Mă auzi?

Din nou tăcere.

„Oare să se fi defectat dispozitivul? mi-am zis. Sau poate că boţul de substanţă a nimerit în alte mâini, brutale?”

— Eroia! am strigat.

Şi deodată am auzit, încă nevenindu-mi să cred şi

neînţelegând nimic.

— Tu eşti, Larvef? Bună!

Boţul de substanţă era alături, pe piatră, dar vocea venea de departe şi aveam impresia că învinge cu greu uriaşa distanţă ce ne înstrăinează.

— Tu eşti, Larvef?

— Eu! Eu! am strigat, avântându-mă înspre ea eu toată fiinţa mea. Eu!

Auzeam de undeva de departe, slab de tot, ca pe un ecou:

— Tu eşti, Larvef? Unde eşti? Eşti departe de mine?

— Eroia!

— Larvef!

19.

Mă grăbesc să-mi termin lucrarea, cartea despre Dilneia şi locuitorii ei, destinată oamenilor de pe Pământ. Am motive să mă zoresc. În primul rând, am fost înştiinţat de severul comandant al cosmonavei, Hîmokesan, că nava se apropie de Pământ şi că până la întâlnirea oamenilor cu locuitorii Dilneii a mai rămas numai vreo jumătate de an. În al doilea rând, simt că memoria îmi slăbeşte cu fiecare zi, dar nu mă pot hotărî să mă adresez medicilor de pe Pământ. De ce? Poate pentru că medicina terestră a rămas în urma medicinei noastre cu multe secole? Nu, nu numai din acest motiv. Cum pot eu să mă arăt unui medic? Primul examen atent îi va spune medicului că pacientul lui nu este om. Cum aş putea ascunde unui specialist particularităţile morfologiei şi anatomiei mele, pe care le ascunde îmbrăcămintea? Nu, trebuie să aştept încă un an sau o jumătate de an... Iar memoria slăbeşte, această gigantică

memorie neomenească ce păstrează fapte cu o vechime de trei sute de ani.

Încerc să expun teoria lui Tinei şi mă simt neputincios s-o fac. Îmi scapă faptele şi concluziile logice. Ciudat, îmi amintesc clar toate întâmplările din copilăria şi din tinereţea mea, dar mă surprind că nu pot să-mi amintesc în ce fel şi când am venit pe Pământ. Dacă mi se întâmpla aşa ceva acum o lună, scoteam din cutie boţul de substanţă miraculoasă, o scoteam pe Eroia şi o rugam să-mi amintească tot ce am uitat. Dar cu boţul de substanţă s-a întâmplat ceva de neînţeles. Se pare că dispozitivul acesta gingaş şi fin, lumea interioară informaţională, înregistrarea unei persoane aflate în altă parte a suferit unele mutaţii. Cauzele îmi sunt necunoscute. Nu ştiu nici de ce îmi slăbeşte memoria.

Vocea Eroii se aude de departe, ca un ecou, ca un suspin, ca o chemare ce se pierde în spaţiul nemărginit. Eroia poate numai să răspundă când e chemată, să-mi amintească că există, dar nu e în stare să-mi spună nimic.

Într-adevăr, când am descins pe Pământ? Uneori mi se pare că asta s-a întâmplat foarte demult.

Mă grăbesc să notez tot ce ştiu şi îmi amintesc despre Dilneia, dar am prea puţin timp, situaţia în care mă aflu mă face să mă zoresc, aşa că trebuie să relatez numai ceea ce este mai important.

Puneţi-vă în situaţia mea. Închipuiţi-vă că aveţi la dispoziţie un număr limitat de zile, dar trebuie să relataţi tot ce e mai important despre Terra cuiva care nu ştie nimic despre ea.

Mai ales că locuitorii Dilneii, compatrioţii şi contemporanii mei, se află în cu totul alte raporturi cu timpul decât oamenii de pe Pământ. Celebra scriitoare franceză doamna

de Staël, care a trăit în secolul al XIX-lea, a fost întrebată de una dintre cunoştinţele ei cum priveşte ea ideea creştină a nemuririi, adică a vieţii de pe lumea cealaltă. Doamna de Staël a zâmbit ironic şi a răspuns:

— Dacă mi s-ar garanta că şi pe lumea cealaltă voi rămâne doamna de Staël, cu obişnuinţele şi gusturile mele, cu moşiile şi gloria mea, poate că ideea această bizară mi-ar surâde.

Dar cine putea să-i dea o astfel de garanţie? În orice caz, nu cei din anturajul ei.

Ce voia să spună doamna de Staël? Voia să spună că individualitatea şi ideea creştină a nemuriri implică o contradicţie logică: nu-ţi poţi păstra însuşirile personale unindu-te cu infinitul.

Dar acum este vorba nu de iluzoria nemurire creştină, ci de nemurirea reală pe care ştiinţa ne-a dăruit-o nouă, locuitorilor Dilneii.

S-ar părea că eu sunt nemuritor sau aproape nemuritor. Bătrâneţea nu mă ameninţă, aşa cum nu ameninţă pe nimeni dintre compatrioţii mei. Dar memoria? Este ea oare în stare să poarte în ea o experienţă milenară şi nu numai experienţa istorică a generaţiilor, ci experienţa individuală, experienţa mea personală, trăirile „eu”-lui meu?

N-am să pot răspunde la această întrebare, mai ales acum, când memoria începe să mă trădeze.

Tocmai m-am surprins că nu pot să-mi amintesc cum sună în limba mea, în limba copilăriei şi tinereţii mele, pronumele „tu”... îmi amintesc cum sună cuvintele „noi”, „eu”, „voi”, dar cuvântul „tu” nu mi-l pot aminti. Oricât mă forţez să mi-l amintesc, în memoria mea s-a făcut un gol.

De ce? Cum s-a putut întâmpla asta? Sunt întrerupt din aceste gânduri îngrijorătoare de zbârnâitul telefonului. Mă

duc la telefon şi ridic receptorul.

— Alo!

O voce gingaşă de femeie mă întreabă foarte încet:

— Tu eşti, Nikolai?

— Eu...

— Aici e Vera. De ce nu cobori? Te aştept, aşa cum ne-am înţeles. Coboară, dragul meu.

— Imediat! Aşteaptă-mă. Vin!

În timp ce liftul mă coboară, rostesc în şoaptă cuvintele pe care mi le amintesc, ca şi cum mi-ar fi teamă că mâine am să le uit de tot.

Iată şi sala de aşteptare.

În ochii mari ai Verei citesc bucuria şi recunoştinţa.

— Eşti aici? mă întreabă, ca şi când nu i-ar veni să-şi creadă ochilor.

Ne aşezăm într-un colţ retras. Şi ea începe să-mi vorbească despre trecutul meu.

O ascult şi mă gândesc în sinea mea îngrijorat. Ea poate să-mi relateze ceva ce nu s-a întâmplat cu mine pentru că mă ia drept altcineva. Dar cine îmi va aminti de ceea ce a fost cu adevărat, cine îmi va aminti de Dilneia, de faptele şi întâmplările adevărate, pe care eu încep să le uit?

Cine?

20.

DIN JURNALUL ASTROBIOLOGULUI ŞI SCRIITORULUI DE ANTICIPAŢIE TUNIAVSKI

„În sfârşit s-a dezlegat enigma care timp de aproape un an m-a torturat, mi-a torturat logica şi bunul-simţ înnăscut.

Sunt oameni care consideră că un scriitor de anticipaţie, stăpân pe imaginaţia lui, nu este de loc obligat să slujească bunul simţ, logica vieţii cotidiene. Specialitatea lui însăşi parcă îi dă dreptul să nu ia în seamă nici pe una, nici pe alta. În ceea ce mă priveşte, am fost întotdeauna un admirator al bunului-simţ, un slujitor supus al logicii. De aceea m-a chinuit vreme de multe zile neputinţa, incapacitatea mea de a rezolva această problemă, de a mă smulge din labirintul în care am pătruns. Cine este acest Nikolai Larionov, care a încercat cu atâta talent şi încăpăţânare să mă convingă că el e Larvef? Un impostor? Un nebun? Un farsor?

Enigma m-a torturat până ieri, până am deschis ultimul număr, proaspăt apărut, al revistei „Ştiinţa şi viitorul". Aici am văzut portretul lui Nikolai Larionov şi i-am aflat biografia mai mult decât bizară.

Da, el e Nikolai Larionov. Numai Nikolai Larionov. Dar el n-a jucat rolul călătorului cosmic Larvef, ci, într-o oarecare măsură, a şi fost Larvef timp de un an. În ce măsură? La această întrebare e greu de răspuns. Într-un articol amplu, scris de un specialist pentru specialişti, era relatată o experienţă excepţional de interesantă, deşi, după părerea mea, discutabilă. În articol era pomenit şi numele meu, numele autorului nuvelei **Peregrinul Larvef**, care descrie o planetă inexistentă, Dilneia, şi pe un explorator cosmic, Larvef, un personaj, se înţelege, fictiv. Experimentatorul, recte autorul articolului, a recurs la un fel de împrumut. El a luat unele întâmplări din nuvela mea ştiinţifico-fantastică şi le-a introdus în conştiinţa unui om pe nume Nikolai Larionov. Le-a introdus? Nu, nu acesta este cuvântul. El a substituit o conştiinţă alteia, a eliminat o existenţă şi a plasat într-un om alta.

La clinica la care lucrează profesorul Ivanţev, cunoscutul cibernetician şi neurochirurg, autorul articolului cu pricina, a fost adus un bolnav care îşi pierduse memoria. Victima lucra într-un laborator de chimie, şi acolo, în urma unui accident, s-a întâmplat ceea ce vreau să relatez, acum. În urma accidentului, acel sector al creierului care păstrează trecutul a devenit un fel de pagină albă.

Pe Larionov nu-l ameninţa moartea. El avea să trăiască. Dar se poate oare numi viaţă o existenţă pur vegetală, privată de trecut, şi deci de senzaţia propriei personalităţi, a propriului „eu”? Se înţelege că nu. Ei bine, autorul articolului, experimentatorul Ivanţev, s-a gândit să umple această pagină albă, să-i dea victimei posibilitatea de a-şi simţi existenţa. Neavând posibilitatea de a restabili trecutul, profesorul Ivanţev s-a hotărât să introducă în conştiinţa lui Larionov o existenţă străină, existenţa unui explorator venit pe Pământ de pe o altă planetă.

După ce am citit articolul, i-am telefonat profesorului Ivanţev. S-ar fi cuvenit poate să amân această convorbire măcar cu o oră. Eram foarte tulburat, şi asta mă împiedica să vorbesc cu acea claritate ireproşabilă pe care eu o preţuiesc mai mult ca orice pe lume.

— Scriitorul Tuniavski? m-a întrebat el, ca şi când nu i-ar fi venit să-şi creadă urechilor. Autorul nuvelei **Peregrinul Larvef**? Judecând după glas, sunteţi nemulţumit de faptul că nuvela dumneavoastră, o ficţiune, ba pe deasupra fantastică, şi-a găsit continuarea în viaţa reală.

— Dumneavoastră în locul meu aţi fi mulţumit?

— Nu e cazul să vă aprindeţi. Şi încă de la distanţă. Dacă aveţi timp şi dorinţă, poftiţi la mine.

Laboratorul lui se afla în aceeaşi clădire, nouă şi modernă, cu clinica. Cuvântul „clinică” a trezit întotdeauna

în mine o serie de asociaţii nu tocmai plăcute, legate de boli şi de programul plictisitor al saloanelor din spitale. Clădirea se afla în pădure, înscrisă cu o ireproşabilă măiestrie arhitecturală în peisaj, luminoasă şi puţin utopică, o sinteză de vis romantic şi de luciditate materială.

M-am gândit că bolnavii gravi sunt în drept să considere inutilă această frumuseţe şi eleganţă. Nu ştiu dacă e mai uşor să te desparţi de lume undeva unde ea are un ancadrament atât de frumos.

Ivanţev... Numele acesta era puţin învăluit în mister. De fapt, el putea fi numit aproape un mag dacă dincolo de ceea ce făcea el nu se desluşeau însăşi luciditatea, conjugată cu cutezanţa, fiziologia - cu gândirea inginerească şi tehnică. Iar el făcea aproape imposibilul... Ivanţev m-a primit simplu şi prietenos, ca şi cum ne-am fi cunoscut cine ştie de când.

Abia ne-am retras şi ne-am aşezat că relatarea lui m-a smuls din realitatea cotidiană şi m-a cufundat în existenţa, în viaţa şi biografia unui om în a cărui soartă intervenise într-un mod atât de bizar o ficţiune de-a mea, devenind realitate în chip surprinzător pentru mine însumi.

— Eu sunt medic şi inginer, şi-a început relatarea Ivanţev, fiziolog, neurochirurg şi bionist. Nu sunt scriitor. Nu numai alţii, ci eu însumi m-am întrebat nu o dată de ce am întreprins o experienţă atât de neobişnuită, îngăduită mai degrabă unui scriitor decât unui medic. Dar ce aţi fi făcut dumneavoastră în locul meu? În salon zăcea un om a cărui personalitate era cu neputinţă să fie recuperată. Ce rămăsese din omul care se numea Nikolai Larionov? Numele, câteva date şi fapte, oglindite de acte scrise în limbajul sec al cancelariilor, şi o seamă de întâmplări despre care puteau să dea relaţii cunoscuţii şi prietenii lui.

Se poate oare reconstitui lumea interioară a unui om, personalitatea lui după amintirile fragmentare ale contemporanilor săi - personalitatea vie şi nu o schemă? Avem în faţă un om cu conştiinţa unui nou-născut. În locul memoriei, al istoriei vii a personalităţii sale, în capul lui era o pagină albă. Tot ce a înscris viaţa în memoria lui fusese şters definitiv în urma unui accident din laboratorul de chimie unde lucrase. Îl cunoşteam pe Larionov, dar nu de aproape. Ne vedeam din când în când, de obicei în zilele de sărbători, la masa primitoare a unei cunoştinţe comune. Mi se părea un om cât se poate de obişnuit, de banal, dar asta până-ntr-o zi, când am intrat în vorbă mai temeinic. M-a surprins o dorinţă a lui fantastică, relevată într-o conversaţie cu mine, bionist experimentator şi neurochirurg. El mi-a mărturisit că este foarte dornic să încerce simţămintele unei fiinţe vii venite în lumea noastră de pe o altă planetă. Mi-a expus ideea asta a lui amănunţit şi într-un mod elegant, dându-i un fel de bază filozofică. Mi-a amintit de pânzele lui Bruegel cel Bătrân, care, după părerea lui Larionov, privea oamenii şi lumea pământeană oarecum din afară, cu ochii unei fiinţe străine de Pământ. Şi-a dezvoltat această idee referindu-se acum nu la Bruegel, ci la însuşi Albert Einstein, care considera că înţelegerea obiectivă a lumii îi cere celui ce vrea să cunoască să se plaseze deasupra propriei persoane în raport, cu realitatea, lucru pe care îl împiedică s-o facă antropocentrismul. Revenea la această idee, cu o stăruinţă care mă uimea, de fiecare dată când ne vedeam. Odată m-a întrebat: „Aţi putea oare dumneavoastră să creaţi pe cale artificială lumea interioară a omului?” I-am răspuns: „Desigur, nu în întregime, ci numai memoria”. „Dar memoria este istoria personalităţii” - mi-a zis el. „Istoria

personalităţii încă nu este omul însuşi, ci numai o jumătate din el” - am obiectat eu. S-a uitat lung la mine. Mi s-a întipărit puternic în memorie privirea aceasta a lui. Aşa privesc oamenii pe care a pus stăpânire o idee mai puternică decât ei înşişi... Când s-a întâmplat nenorocirea din laboratorul de chimie, m-am gândit dacă nu cumva Larionov şi-a făcut-o el singur. Nu, ancheta minuţioasă întreprinsă de o comisie specială a Academiei de ştiinţe a arătat că catastrofa fusese accidentală. Restul vă este cunoscut din articolul meu. Vă miră, se pare, faptul că, folosind ideea nuvelei dumneavoastră **Peregrinul Larvef**, nu v-am pus în cunoştinţă de cauză, oferindu-mă cu de la mine putere drept coautor. Dar această colaborare e de un fel aparte... În afară de asta, experienţa era ţinută în secret. Nimeni dintre cunoscuţii lui Larionov sau cei apropiaţi lui nu trebuia să ştie deocamdată ce ştiam noi, oamenii de ştiinţă. Când aţi vorbit cu mine la telefon, aţi spus că vă îngrijorează latura etică a experienţei noastre. Ei bine, nu, eu şi asistenţii mei suntem convinşi că n-am făcut nimic care să dăuneze demnităţii unui om, laturii morale a acestei probleme complexe. Aveam în faţa noastră ceva ca o foaie albă de hârtie şi noi am scris pe ea ceea ce dorea cu atâta ardoare victima însăşi. Nu eram în putere să-i redăm propria personalitate. Socoteam că este contrar normelor etice să-i facem copia, dublura spirituală a cuiva dintre contemporanii săi aflaţi în viaţă...

— De ce? l-am întrerupt.

Profesorul zâmbi şi mă privi aşa de parcă lângă mine ar fi stat dublura mea, copia mea spirituală.

— Pentru că un individ este unic în felul său. Repetarea, asemănarea întocmai cu cineva existent în acelaşi timp şi spaţiu contravin esenţei omului... Altceva este modelarea

lumii interioare a unei fiinţe de pe o altă planetă. O întâlnire este exclusă... Atâta vreme cât lumile noastre nu vin în contact. Alegerea noastră a căzut asupra lui Larvef, eroul nuvelei dumneavoastră. Veţi întreba de ce. În primul rând, pentru că era o personalitate puternică şi nobilă, cu o bogată lume spirituală. N-aş zice că m-a interesat toată nuvela, dar eroul ei, da. Am căutat să completez imaginaţia dumneavoastră cu propria mea imaginaţie. Pentru că atunci când aţi scris nuvela nu v-aţi gândit că eroul dumneavoastră imaginar se va contopi cu un om viu şi concret. Oricât de surprinzător ar părea, aşa s-a întâmplat, e drept, pentru scurt timp. După cum ştiţi din articolul meu, sub influenţa unor emoţii puternice, Larvef-Larionov a început iar să-şi piardă memoria. A fost din nou internat în secţia de experienţe a institutului creierului, pentru a i se reda conştiinţa, de data aceasta nu a exploratorului venit de pe Dilneia, ci a unui pământean obişnuit. Şi aici va fi nevoie nu de serviciile dumneavoastră ca scriitor de anticipaţie, ci de ajutorul unui scriitor realist şi al unui psiholog.

— Bine, l-am întrerupt eu, totul e clar. Dar de unde a apărut Eroia, boţul acela de substanţă miraculoasă?

— A fost creată de asistenţii mei, tineri şi talentaţi ciberneticieni. Larionov-Larvef avea nevoie de un sprijin în simţămintele sale. Boţul de substanţă îl punea în legătură cu Dilneia îndepărtată.

— Ce face Larionov acum? E pe cale de însănătoşire? am întrebat.

— Da, mi-a răspuns Ivanţev. Experienţa a reuşit, şi Nikolai Larionov va părăsi zilele acestea clinica-laborator pentru a păşi în viaţă.

Ce este Diavolul?

de VLADEN BAHNOV

Vlatlen Bahnov s-a născut fn anul 1924 la Harkov. Şi-a terminat studiile la Institutul „Gorki”!n 1949. A scris piese de teatru, poezii satirice, articole, precum şi povestiri de science-fiction.

Sala era tixită. Conferenţiarul - un tânăr să- ij *vânt - vorbea de mai bine de o oră şi jumă- ' ţâţe. Auditoriul îi sorbea cuvintele.*

— Dacă ştiinţa contemporană, spunea el, nu poate încă să aducă proba zdrobitoare că emisarii altor planete au vizitat Pă- niîntui, zeci de mituri, de legende şi texte biblice, calificate drept neautentice, conservă, sub o formă cifrată, amintirea, uneori ' deformată, a întâlnirilor cu solii altor lumi.

Eliberate de aporturile unei epoci trecute şi corect analizate, aceste mărturii duc la concluzia că, în cursul unei existenţe destul de scurte de altfel la scară cosmică, omenirea a atras nu numai o dată atenţia creaturilor raţionale venite din altă parte,

Din acest punct de vedere şi cu titlu de exemplu, aş vrea să încerc să descifrez aici legenda cea mai răspUndită şi foarte sugestivă: aceea a doctorului Faust.

Neîndoielnic, legenda lui Faust e întemeiată pe o bază istorică. Or, chiar examinând foarte superficial conţinutul său, aşa cum ea apare în prima variantă din 1587 şi destul de bine, de altfel, în nenumăratele variante posterioare, există o obiecţie, ceva care bate la ochi şi celor mai puţin iniţiaţi: ce nevoie avea Mefistofel de acest bătrân savant?

Biserica, ştiţi, pretindea că omenirea e scufundată în păcat, Noi nu putem astăzi să evaluăm cu exactitate procentajul acestei omeniri pe care zisa Biserică o

condamna pedepselor veşnice. Dar chiar admiţând că în epoca lui Faust statisticile oficiale n-ar fi recunoscut decât un afurisit la o sută de credincioşi, se înţelege de la sine, ţinând cont de mortalitatea extrem de ridicată din evul mediu, că iadul nu ducea lipsă de clienţi. Ceea ce implică faptul că un suflet mai mult sjiu mai puţin nu prezenta pentru Lucifer nici o importanţă deosebită.

Pentru ce, de atunci, Mefistofel a crezut necesar să cheltuiască eforturi - e cazul să le calificăm chiar drept diabolice - pentru a-şi procura un suflet de doctor german?

Căii, ţineţi minte, ce nu propunea Mejist&fel lui Faitst în schimbul semnăturii: ştiinţă, bani, glorie, tinereţe, putere! Ba încă şi mai mult. Mefistofel admite să se facă servitorul, aproape sclavul lui Faust. Pactul pe care îl încheie se dovedeşte, în ultimă instanţă, un contract dificil chiar pentru acela care-l propusese. A ce seamănă aceasta? Despre ce era *deci vorba?*

Tradiţia lasă această problemă fără răspuns. Dar iată, după părerea mea, ultimul cuvânt al acestei aparente enigme.

Cine era, după opinia dumneavoastră, acest Mefistofel? *Un demon de rangul cel mai înalt? Ambasadorul lui Lucifer? Poale însuşi Lucifer? Evident, nu!*

Atunci era un om, ca dumneavoastă şi ca mine, transformat de imaginaţia autorilor anonimi în Dumnezeu (sau, mai bine zis, în Diavol). Cu atât mai mult se impune un răspuns negativ: Mefistofel nu era un om, cel puţin în sensul uzual al termenului.

Atunci ce era?

Emisarul unei alte lumi, reprezentantul unei civilizaţii infinit mai dezvoltată deeît a *noastră. Şi numai dintr-o pură convenţie, în urma acestei expuneri, vom continua să-i dăm*

numele de Diavol.

La prima vedere, poate că explicaţia va surprinde pe unii dintre dumneavoastră. Dar puneţi-vă în situaţia ipotezei, consideraţi sub această direcţie evenimentele atestate de legendă, şi totul va deveni limpede.

De unde venea acest pretins Mefistofel? Nu ştiu nimic. Poate din Marte, poate dihtr-un sistem stelar apropiat (de exemplu, din 61 Lebăda), poale din altă galaxie. Convenţie pentru convenţie, să convenim de a numi locul de origine al lui Mefistofel prin iniţialele acestui nume: deci va fi planeta M, locuită de Emieni.

Cu ce scopuri plecase Mefistofel de acolo? Cu aceleaşi scopuri ca ale noastre, care ne pregătim pentru zborurile interplanetare: în scopuri ştiinţifice.

Se poate chiar trage concluzia că programul lui Mefistofel cuprindea următoarele puncte:

a. Există viaţă pe Pământ?

b. Există vreo speranţă ca fiinţe raţionale să apară, într-o zi sau alta, pe acest enigmatic corp ceresc T

c. În cazul în care, prin imposibil, au fost descoperite asemenea fiinţe, ce nivel de civilizaţie au atins? Etc. ele.

Se cade de acord că Mefistofel, încă înainte de întâlnirea lui eu Faust, dispunea de toate elementele răspunsului. Dar este, de asemenea, probabil că, fie din cauza originii sale străine, fie din cauza temperamentului său natural, el suferea de tendinţe subiectiviste în aprecierea proceselor pământeşti. Faust, de altfel, i-o reproşează în multe rânduri: amintiţi-vă nenumăratele discuţii în cursul cărora, unul sau altul, se lasă în voia unor apostrofări excesive.

Totul ne îndeamnă deci să bănuim că organizatorii expedi- ţiei-Mefisto ţinuseră seama de la început de caracterul unilateral neobiectiv al lui Mefisto şi, în

consecinţă, de fragilitatea informaţiilor primite. Tocmai pentru aceasta, şi aici ajungem la miezul problemei, numitul Mefisto primise instrucţiuni să aducă pe M un pământean, acesta presupus mai competent de- cât un nou venit pentru a explica ceea ce se petrece pe planetă vizitată, tmi veţi obiecta că noi ne explicăm de obicei prin noi înşine. Savanţii din M puteau foarte bine să ignoreze acest detaliu.

Pe scurt, Mefistofel trebuia să aducă un om terestru. Natural, l-a căutat pe cel mai reprezentativ. Şi, totul fiind bine cîn- tărit, în loc să-şi procure un ministru sau chiar un suveran, a preferat să-şi îndrepte alegerea asupra unui om serios: un cm de ştiinţă, a cărui conştiinţă va garanta adevărul. Iată pentru ce de doctorul Faust avea Mefisto nevoie, şi numai de el.

Aici se ridică o problemă: acest eminent savant ştia cine era Mefistofel? Ei bine, nu! Mefistofel a încercat să-l facă să înţeleagă de unde venea şi cu ce misiune? Cu atât mai puţin. Înclin chiar să gândesc, şi acest lucru nu-i lipsit de interes, că el însuşi a povestit că venise din iad.

Mă întrebaţi pentru ce? Am să vă explic.

Să presupunem că Mefisto ar apărea astăzi unui fizician. Ar merita oare să se prezinte ca Diavol? În nici un caz! Ar pierde un timp excesiv spre a-l convinge pe savant că nu e vorba dccît de un travesti. Ţinând seama de interesul actual pentru cucerirea spaţiului, Mefisto se va prezenta ca un confrate descins dintr-o altă planetă, fizicianul va fi nebun de bucurie şi se va duce cu el, dacă pot îndrăzni să zic, chiar dracului...

În evul mediu, problema se punea în termeni contrarii. Un Mefisto, hazardându-se săi-i mărturisească lui Faust tot adevărul, ar fi fost luat imediat drept nebun. Dacă ar fi

încercat să dovedească că s-a coborât cu adevărat din Cosmos, s-ar fi găsit în situaţia de a ţine un întreg curs de fizică: de la sistemul lui Copernic până la teoria cuantelor, trecând prin relativitatea einsteineană şi principiul motorului fotonic.

Vă închipuiţi un savant din evul mediu ascultând acest discurs! În ciuda inteligenţei sale superioare, venerabilul bătrân n-ar fi fost niciodată în stare să absoarbă o asemenea cascadă de revelaţii. Totul ar fi putut chiar sfârşi în mod tragic, lucru ce nu intra în program.

Nu e atunci mult mai practic să te dai drept Spiritul răului, a cărui frecventare, pe lângă izvor de *mari neplăceri, era considerată drept curentă? De altfel, Faust crede de îndată această mistificare şi cu atât mai multă uşurinţă cu cât, datorită realizărilor ştiinţei şi tehnicii emiene (realizări încă necunoscute pe Pământ: să treci prin zid, să te faci invizibil sau, pur şi simplu, să zbori), datorită, spun, acestor realizări ale unei ştiinţe şi tehnici de avangardă, Mefistofel pare să-şi arate apartenenţa la clasa slujitorilor iadului.*

Mai puteţi zice: la ce bun să se facă atâtea mofturi cu doctorul Faust? Nu era mult mai simplu să fie furat prin şiretlic? Semnarea aceasta a pactului, de exemplu, nu era de prisos?

Mă gândesc că trebuie să căutăm explicaţia în faptul că ştiinţa şi tehnică nu erau numai ele singure de avangardă pe planeta M. Într-un timp - evul mediu -, când pe Pământ domneau ilegalitatea şi arbitrariul, democraţia atinsese pe M o asemenea dezvoltare şi libertatea individuală era atât de respectată încât emienii n-ar fi tolerat în nici un fel de. a face rău cuiva, chiar unui străin.

Mefisto o ştia. La curent cu neplăcerile pe care le-ar fi atras călcarea legii, el voia că semnătura să certifice, la

întoarcerea sa, că Faust plecase de bunăvoie. Ceea ca el a şi obţinut, ştiţi cum: făcându-l pe Faust să creadă că semna doar actul de vânzare a sufletului.

Aici survine o întrebare delicată: cum de a putut emisarul unei civilizaţii atât de dezvoltate, un explorator cosmic crescut în respectul persoanei emiene să-şi permită să ia în râs un doctor naiv? Ce l-a împins să exploateze candoarea unui butrîn savant?

Această rea-credinţă ar fi, într-adevăr, inexplicabilă dacă n-am şti că, în momentul întâlnirii cm Faust, Mefistofel îi frecventase de mult timp pe oameni. Suntem în prezenţa unui caz particular de influenţă a mediului.

Rămâne un ultim punct de, lămurit: aspectul fizic al lui Mefisto.

O primă ipoteză ni se prezintă: coada, coarnele, sistemul pilos etc. ar fi false; exploratorul interstelar s-ar fi simţit ridicol să corespundă cu imaginea unei creaturi, infernale, aşa cum Faust ar fi putut să şi-o formeze.

Eu înlătur această interpretare. Deşi nimic nu atestă că locuitorii din M ar fi constituiţi exact ca noi, se poate totuşi admite prezenţa la ei a unor excrescenţe frontale ceratoide, a unui apendice codai posterior şi a altor atribute, fie în stare rudimentară, ca propriul nostru apendice intestinal, fie cu totul de structuri exercitând o funcţiune determinată.

În cel de-al doilea caz, ceea ce numim noi coarne ar putea foarte bine să joace rolul unei antene cu două ramuri pentru un receptor de emisiuni telepatice (să ne amintim că Mefistofel citea ghidările de la distanţa), iar ccca ce nci luăm drept coadă să constituie, evident, contactul cn Pământul.

Pe de altă parte, ţinând cont de scîntcile care pot fi produse pe blana unei pisici, totul arată că pilozitatea

abundentă, care distinge populaţiile din M, nu este altceva decât un sistem sm- gcncris de acumulatori, însărcinat cu furnizarea curentului pentru postul reeeptor-emiţător de telepatie fără fir.

Veţi vrea, desigur, să mă întrebaţi pentru ce emienii seamănă atât de mult cu imaginea tradiţională a Diavolului. La care eu voi răspunde că acest tip de întrebare exprimă o confuzie regretabilă între efect şi cauză. Cine ne va certifica faptul că Mefistofel a fost primul emian debarcat pe Terra? Nu este mult mai raţional să admitem că planeta M a trimis expediţii pe Pământ din timpurile cele mai vechi? Şi că istoriile cu apariţia Diavolului nu sunt decât reflectarea fantastică a contactelor reale cu emienii? Şi că imaginea legendară a Spiritului răului a fost născocită pe baza asemănării eu aceste creai uri din altă lume?

Cât despre faptul că aceste expediţii n-au mai fost reluate în următoarele secole, cauza este foarte simplu: studiind suficient Pămînlul, savanţii din M şi-au îndreptat, cercetările lor în alte părţi.

Afară de cazul în care, găsind omul prea înapoiat ca să-i înţeleagă, ei aţi decis să aştepte ca pămînicnii să atingă nivelul mintal cuvenit pentru ca o comunicare reală să se poată stabili

Şi momentul acesta este posibil să fi venit. În orice caz, trebuie să ne pregătim. Într-o zi sau alta, în seara asta poate, un necunoscut, fără pană la pălărie şi fără tolbă plină, vă va zice:

— Iată-mă...

*

Conferenţiarul făcu o pauză, parcurse cu privirea rtndurile înghesuite ale publicului şi-şi îndreptă nodul la cravată.

O secundă mai târziu, nu mai rămânea nici o urmă din ceai o trandafirie în care se evaporase.

În româneşte de NICOLAE MANEA